P. II. 1248.
Unicat

REVISTA BUCOVINEI

1944: 1-2-12

66

GHEORGHE TOFAN şi JUNIMEA LITERARĂ

Anul III, No. 1 Cernăuţi, Ianuarie 1944

Anul III. Nr. 1. Cernăuți, Ianuarie 1944

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: { Traian Cantemir / Dragoș Vitencu

Înreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 48 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național). Tel. 1512. Abonamentul: anual 800 lei, pe 6 luni 400 lei.

Colaboratorii revistei (începând din Ianuarie 1943): *S. Anton, George Antonescu, V. Arînaru, Areta Băcu, Radu Băcu, Silvia Bălan-Brătianu, C. Bivolaru, Leonida Bodnărescu, Aurel Bogaci, Apollo Bolohan, N. I. Bontaș, Tr. Cantemir, I. Cârdei, Adelina Cârdei, Tr. Chelaru, Ghedeon Coca, Pimen Constant, George Drumur, George Fonea, B. Frunte, Maximilian Hacman, Emanoil Iliuț, Dumitru Isac, Procopie Ilarion, Teofil Lianu, Melania Livadă, Constantin Loghin, Dimitrie Loghin, Ion Luța, Petre Luța, Leca Morariu, Victor Morariu, Ion Negură, George Nimigeanu, George Noveanu, George Pătrăuceanu, George Pivin-Leandru, Teodor Plop, Augustin Z. N. Pop, Sebastian Popovici, Oltea Pușcariu, George Putneanu, Grigore Rațiu, Milan Șesan, Tudor P. Stoica, Mircea Streinul, Leon Șandru, Nicolai Tăutu, Nicolai Tcaciuc-Albu, George Tudoran, Claudiu Usatîne, Aurel Vasiliu, Nic. Vlădescu, Dragoș Vicol, Alexandra Vitencu, Dragoș Vitencu, George Voevidca, E. Ar. Zaharia și Emil Zegreanu.*

Acest număr cuprinde: *C. Loghin:* Gheorghe Tofan. *G. Tofan:* Noi și ei. *Tr. Chelariu:* Șapte sonete de iubire (versuri). *Dragoș Vitencu:* Juninea literară. *Adelina Cârdei:* Ascensiune (versuri). *Ion Cârdei:* Mândrie deșartă (versuri). *Leca Morariu:* Un lustru de „Junime literară". *N. Tcaciuc-Albu:* Mondnacht (trad. din *M. Eminescu*). *Nic. Tăutu:* Cântec de dragoste 1944 (versuri). *Tr. Cantemir:* Înnegurări din senin (nuvelă). *Leon Șandru:* Salbă de zăpadă (versuri). *Emil Zegreanu:* Șoparla de fum (versuri). *Pr. Ilarion:* Ionel (folklor). *Pe urmele vremii:* Pozitiviștii (*Const. Loghin*). Juninea literară. „Literatura viitorului". Caragiale ne compromite!... A murit imaginea!. „Undeva la Cernăuți", în „Viața". Perle (*D. V.*). *Cărți și reviste:* E. Camilar: Prăpadul Solobodei (*G. L.*). Anuarul Muzeului Bucovinei (*Cl. U.*). L. Morariu: Crengene. C. Loghin: Soc. p. cultură la 80 ani (*T. C.*) Convorbiri literare. Gândirea. Cronicar. Luminătorii. Basarabia literară. Gând și slovă oltenească. România tânără. U. Preocupări universitare. Revistele școlărești (*D. V.*).

P86.185.

REVISTA BUCOVINEI

Anul III, Nr. 1 Cernăuți, Ianuarie 1944.

Gheorghe Tofan

(5 Noembrie 1880—15 Iulie 1920)

Acum când „Revista Bucovinei", în seria comemorărilor bărbaților bucovineni, își închină prezentul număr celor patru decenii împlinite dela apariția „Junimii literare", nu se poate să nu ne gândim la oamenii, prin strădania cărora a putut să trăiască această revistă precursoară a noastră. Aceștia au fost mai ales doi: d-l I. I. Nistor, care trăiește, și Gheorghe Tofan, care de peste două decenii nu mai este în mijlocul nostru.

Gh. Tofan a fost tipul profesorului bucovinean de atunci și de totdeauna, care s'a dedicat cu pasiune carierei pe care și-a ales-o și s'a dăruit cu abnegație neamului pe care l-a slujit cu fanatism până la moarte.

Ca profesor, Gh. Tofan, după un scurt popas la liceul din Suceava, a ocupat catedra de limba română dela Școala Normală sau Pedagogiul (cum i se spunea pe atunci) din Cernăuți. Ca orice profesor român sub stăpânire străină, Gh. Tofan a trebuit să lupte cu mari greutăți: cu programa analitică, care neglija limba română, cu atmosfera cosmopolită, care voia să facă din orice elev un perfect cetățean austriac fără nici o conștiință națională, cu lipsa de manuale românești, etc. Cu entuziasmul și curajul ce l-au caracterizat toată viața, Gh. Tofan a știut să învingă toate aceste greutăți, voind parcă să demonstreze încă odată vechiul dicton că omul sfințește locul. Nici programa analitică negativă, nici mediul înstrăinător, nici lipsa manualelor corespunzătoare nu l-au putut împiedica de a da elevilor dela acea școală o creștere românească.

După cum ne mărturisește, cu recunoștință până astăzi, un reprezentant [1]) al generației de elevi ieșită de sub îndrumarea lui, Gh. Tofan a știut să aducă în Școala normală din Cernăuți, atât de internaționalizantă, suflu de viață românească: elevii și elevele vorbeau numai românește, — și o românească corectă, — citeau cărți românești și simțeau adânc românește. Culoarele Școlii normale răsunau de limbă românească, orașul, mai ales noaptea, vuia de cântece românești, iar festivalurile școlare erau pline de conferințe, de cântece și de recitări românești. Gh. Tofan a dat prima generație de învățători care nu se sfia a se afirma, ci, dimpotrivă, se mândrea că este românească. Evident că această acțiune se răsfrângea și asupra celorlalți învățători, mai în vârstă.

Rezultatele ei n'au întârziat să fie evidente pentru oricine. De unde până atunci învățătorimea română din Bucovina era înglobată în așa zisele „Bezirkslehrerverein-e" cu caracter internațional, Gh. Tofan este acela care a reușit s'o smulgă din această organizație cosmopolită și s'o grupeze în „Reuniunea școlară română din Bucovina", transformată apoi în „Asociația corpului didactic român din Bucovina", care dela început și-a impus și păstrează până astăzi cu sfințenie caracter curat național. Până unde a putut duce acest duh național insuflat învățătorimii, se poate deduce din faptul că Asociația bucovineană a corpului didactic a organizat la Suceava, în Iunie 1914, imediat în preajma izbucnirii celuilalt război, primul congres paninvățătoresc, la care au participat delegați din toate provinciile românești. A fost un congres cu mare răsunet.

La îndrumarea învățătorimii pe această cale a contribuit foarte mult și revista „Școala", înființată de Gh. Tofan în a. 1907 și condusă de dânsul cu multă pricepere până la izbucnirea celuilalt război. Și această revistă a avut misiunea de a contrabalansa influența revistelor similare străine cu caracter internațional ce apăreau pe atunci în Bucovina. Atât această revistă, care apare astăzi sub numele de „Voința Școalei" cât și „Asociația învățătorilor bucovineni" mai păstrează până astăzi duhul profund național ce le-a fost însuflat de inițiatorul și conducătorul lor.

Dacă și Gh. Tofan n'ar fi avut în viață și altă activitate, merita totuși, chiar numai pentru atâta, recunoștință publică. Dar el nu era

[1]) Emil Boca, în Cuvânt înainte la: Corespondența lui Gh. Tofan, publicată de T. Balan. Cernăuți 1943.

acela care să se limiteze la o activitate școlară sau chiar extrașcolară. A fost bărbatul care, după cum am mai spus, s'a dăruit din plin vieții publice.

A mai fost ceea ce se numește astăzi cu un termen general publicist, adică ziarist, critic literar, cronicar cultural, etc.

Ca ziarist, a colaborat la ziare bucovinene și la ziare și reviste din Ardeal și România. A scris la ziarele locale „Patria" (1910) și „Foaia poporului" nu pentru a face o anume politică — deși făcea și politică militantă — ci pentru a transmite cititorilor din cunoștințele sale vaste și din plinul sufletului său.

Ca critic literar, Gh. Tofan a scris diferite recenzii, de multe ori adevărate studii despre cărțile citite nu numai pentru a-și da părerile, ci și pentru a scoate îndemnuri. Astfel, de pildă, recenzând cartea lui N. Iorga: Drumuri și orașe din România, îndeamnă pe cititori să viziteze această Românie, căci

„mare și frumoasă ca un raiu din poveste e icoana României, zămislită în fantazia noastră, în ea totul e bine, totul e frumos, nimic nu stingherește armonia perfectă. Românii sânt toți frați pătrunși de virtuțile și idealurile strămoșești, voinici, ei sânt gata să-și verse sângele lor pentru apărarea pușinului, dar scumpului lor pământ. Aceasta-i icoana idealizată a României" [2]).

Ca cronicar literar, Gh. Tofan a scris la „Junimea literară", la „Școala", la „Viața românească" din Iași și la alte reviste din Ardeal și Regat. In aceste reviste Gh. Tofan a urmărit un plan bine stabilit: în revistele din Bucovina înregistra evenimentele petrecute în celelalte provincii românești, iar în cele din afara Bucovinei trata probleme bucovinene. N'a fost problemă mai importantă de natură culturală, socială, economică, etc., în Bucovina care să nu fi fost discutată de Tofan într'o revistă din afară, iar pe de altă parte n'a fost eveniment mai important petrecut la ceilalți Români care să nu fi găsit răsunet în cronicile sale publicate în Bucovina.

Ca istoric literar, Gh. Tofan a scris o serie de studii despre trecutul Bucovinei, despre relațiile Bucovinei cu celelalte provincii românești, etc. Era pe acele vremuri cel mai profund cunoscător al trecutului Bucovinei. Ca probă cum cunoștea Gh. Tofan trecutul Bucovinei este publicarea scrierilor lui M. Teliman, editate din inițiativa și cu cheltuiala societății studențești „Junimea", sub titlul „Foile-

[2]) Jun. lit. a. I. no. 7 și 8.

toane". Din ampla prefață la aceste foiletoane ne putem da seama cât de bine orientat era Gh. Tofan în literatura Bucovinei și cât de pregătit era să ne dea ceea ce nu avem nici până astăzi: o istorie culturală și politică a Bucovinei.

Ca publicist în genere, Gh. Tofan urmărea o singură țintă: de a fortifica în această babilonie austriacă dragostea pentru neamul românesc, și anume pentru neamul românesc de pretutindeni, căci Gh. Tofan nu cunoștea decât un singur neam românesc oriunde ar fi locuit, în Bucovina, în Basarabia, în Ardeal sau în Regat. De aceea în articolele sale publicate în Bucovina căuta să restabilească încrederea bucovinenilor în Vechiul Regat, pe care îl ponegrea atât de stăruitor presa străină dela Cernăuți.

Această încredere a bucovinenilor în Vechiul Regat, de unde trebuia să ne vină mântuirea, căuta Gh. Tofan s'o propage și pe altă cale: intensificând relațiile directe între Bucovina și Regat. Astfel Gh. Tofan a pus la cale mai multe excursii de grupuri bucovinene în Regat și a înlesnit vizitarea Bucovinei de către grupuri din alte părți ale românismului.

Cea mai importantă acțiune de acest fel a fost participarea bucovinenilor la Expoziția generală din București în 1906. Un grup de peste 2.000 de țărani și intelectuali bucovineni au participat la această expoziție, au cutreierat România în lung și în lat și s'au întors cu cele mai frumoase amintiri despre țara-mamă.

Pe de altă parte, prin colaborarea sa statornică la ziare și reviste din Ardeal și Regat, Gh. Tofan urmărea celalt scop: de a trezi interesul și dragostea celorlalți Români pentru frații lor din Bucovina. Astfel găsim în coloanele rev. „Viața Românească" dela Iași studii întregi despre străduințele Românilor bucovineni pentru a-și păstra caracterul românesc, despre mișcările lor în toate direcțiile.

Prin această activitate luminătoare a lui Gh. Tofan și a altora s'a rupt ghiața între Bucovina și Regat. Dintr'o parte și din alta a granițelor dela Burdujeni se revărsau tot mai multe valuri cari se vizitau, frații își întindeau mâna, se cunoșteau și învățau să se iubească.

La crearea acestei atmosfere de cunoaștere și încredere reciprocă a contribuit foarte mult și prima revistă modernă a Bucovinei: „Junimea literară". Încă de când era student, în 1903, în calitatea sa de „referent" al comisiei literare a societății academice „Junimea", Gh. Tofan propune înființarea unei reviste literare. Revista a luat ființă abia în a. 1904 sub conducerea d-lui I. I. Nistor, iar Gh. Tofan

a fost chiar dela început factorul principal. Deoarece d-l I. I. Nistor trebuia, în primii ani ai apariției revistei, să petreacă mai lungă vreme la studii în Viena și București, Gh. Tofan a rămas de multe ori singur să conducă revista și să grijească de partea ei redacțională și financiară.

Am avut prilejul să arăt pe larg în altă parte [3]) ce a însemnat „Junimea literară" pentru viața Bucovinei și pentru literatura românească în genere. Rezumând putem spune că „Junimea literară" a însemnat o epocă, cea mai glorioasă epocă a literaturii bucovinene, a fost un steag literar și cultural, în jurul căruia s'a grupat tot ce a avut mai bun Bucovina în domeniul literelor, a fost un crez literar și apoi politic, a fost mobilizarea generală a tuturor forțelor românești conștiente în vederea marelui act care s'a înfăptuit în 1918.

Și la această revistă, număr de număr, a muncit și s'a sbătut Gh. Tofan. Prin articolele sale de îndrumare, prin recenziile și cronicile sale, dar mai ales prin ceea ce nu se vedea că face, adică prin ceea ce am putea numi hamalâc redacțional și administrativ, Gh. Tofan a fost sufletul acestei reviste. Numai cine știe cât de greu se redactează și se susține o revistă în zilele noastre, își poate da seama cu cât mai multe greutăți erau în acele zile, când existau atât de puțini scriitori, atât de puțini cititori și nu se aflau nici fonduri oficiale pentru susținerea ei.

Cu aceeași putere de muncă și cu același entuziasm s'a dăruit Gh. Tofan și în alte domenii ale vieții publice bucovinene.

In a. 1909 Gh. Tofan a fost ales secretar al Societății pentru cultură într'un comitet, în care au intrat ca vicepreședinți Sextil Pușcariu și Iancu Flondor. Cine cunoaște istoricul acestei societăți, știe că acel comitet, ales în 1909, în frunte cu Dionisie cav. de Bejan a fost cel mai activ pe care îl avuse cândva această societate, până atunci. In acest comitet factorul cel mai activ a fost Gh. Tofan. Toate înfăptuirile mari ale Societății din acea vreme sunt legate de numele lui.

Când teatrul permanent străin pervertește sufletele intelectualilor bucovineni, Societatea pentru cultură prin Gh. Tofan se adresează Vechiului Regat să-i trimită un teatru românesc. La apel răspunde tânărul artist Petre Liciu, care cutreieră în verile anului 1910 și 1911, cu un admirabil ansamblu și cu un repertoriu în mare parte

[3]) Istoria literaturii române din Bucovina, Cernăuți, 1926, pag. 216 s. u.

original toate oraşele Bucovinei. In verile următoare 1912 şi 1913, după moartea lui Liciu, i-a continuat apostolatul actorul Cazimir Belcot. Aceste turnee teatrale au încântat pe spectatori, au recâştigat încrederea în teatrul românesc ca pe vremea când cutreierau Bucovina faimoasele trupe ale artistei Fani Tardini, Pascaly, Matei Millo, Nottara ş. a.

De aceea raportul comitetului [4]) putea scrie cu mândrie:

„Reprezentaţiile acestea au fost o adevărată binefacere naţională şi culturală. De mult nu s'a văzut un entuziasm mai cald, o dragoste mai sinceră pentru arta naţională, ca în aceste zile de adevărată trezire naţională. D-l P. Liciu şi artiştii trupei sale au făcut, venind în Bucovina, un mare serviciu artei române şi cauzei naţionale a românismului".

Pentru a înlătura influenţele spirituale produse de literatura germană în detrimentul celei româneşti în sufletele intelectualilor noştri, Societatea pentru cultură invită, prin Gh. Tofan, pe scriitorii români din Regat să viziteze Bucovina. Astfel, în Ianuarie 1910, soseşte în Bucovina „Societatea scriitorilor români" cu un grup din cei mai distinşi condeieri ca M. Sadoveanu, preşedinte, Şt. O. Iosif, D. Anghel, Caton Theodorian, I. Minulescu, Cincinat Pavelescu ş. a., cutreieră provincia dela un cap la altul, dau şezători citind din operele lor. Aceste şezători au fost, după cum ne mărturiseşte cronica vremii, adevărate serbări naţionale şi au câştigat pe intelectualii bucovineni pentru scrisul românesc.

Tot cu scopul de a ridica prestigiul nostru naţional în faţa străinilor şi de a întări încrederea în tot ce este românesc, Gh. Tofan a adus la Cernăuţi pe aviatorul Aurel Vlaicu, care în 1912 a făcut câteva sboruri deasupra oraşului nostru, stârnind îndreptăţitul entuziasm al spectatorilor. Odată cu avionul ce se ridica în văzduh, s'au ridicat nu numai inimile celor peste 30.000 de spectatori, ci şi sufletele tuturor Românilor din Bucovina, pentrucă ei vedeau în Vlaicu nu pe un îndrăznet cuceritor de zări senine, ci pe Românul înălţat de sub apăsarea străină.

Tot de numele lui Gh. Tofan este legat şi o altă mare realizare a Societăţii pentru cultură: înfiinţarea de şcoli primare particulare în satele periclitate de străinism. Constatând Societatea pentru cultură că străinismul tinde să înnăbuşe tot mai multe sate româneşti, a

[4]) Pe anii 1909/10, pag. 7.

hotărît să reacţioneze, întemeind în acele sate şcoli particulare româneşti. Astfel, între anii 1912—1914, au luat fiinţă — şi, dacă nu izbucnea războiul numărul lor se mai înmulţea — 14 şcoli particulare cu 25 clase şi aproximativ 1400 elevi.

Şi această acţiune, de recucerire a satelor înstrăinate, se datoreşte în cea mai mare parte lui Gh. Tofan: el a organizat aceste şcoli, el le inspecta şi le îndruma. Dacă această salutară acţiune ar fi continuat în acelaşi ritm şi după Unire, ar fi fost redobândite până astăzi cele mai multe din satele înstrăinate.

Pentru a creşte învăţători şi învăţătoare de care duceau mare lipsă aceste şcoli, Gh. Tofan a înfiinţat, în preajma celuilalt război, cu sprijinul Societăţii pentru cultură, o Şcoală normală particulară, care, dacă nu intervenea războiul, urma să ne dea cele dintâi puteri didactice menite şcolilor particulare.

Dela Gh. Tofan au pornit atâtea alte iniţiative demne de a fi relevate. Când în 1904 se proecta comemorarea a 400 de ani dela moartea lui Ştefan cel Mare, Gh. Tofan este acela care lansează un apel public, îndemnând pe Românii de pretutindeni să facă un pelerinaj la mormântul dela Putna. „Din Suceava a cârmuit Ştefan cel Mare numai Moldova, din Putna geniul său conduce întreaga Românie" spune el în acest apel.

Tot dela dânsul a pornit iniţiativa cursurilor de vară dela Vălenii de Munte. Intr'un articol din „Junimea literară" [5]), Gh. Tofan, luând pildă dela cursurile „feriale" organizate prin diferite centre austriace, sugerează ideea să se ţină „undeva în România, într'o localitate cu poziţie frumoasă" cursuri de vară cu participanţi şi conferenţiari din toate regiunile româneşti. Ideea a fost prinsă de N. Iorga, care a organizat cunoscutele cursuri de vară dela Vălenii de Munte.

Atât de cunoscut devenise Gh. Tofan, încât era solicitat pretutindeni să ţină conferinţe. In afara graniţelor Bucovinei era considerat ca cel mai autentic exponent al Românilor bucovineni. Ori de câte ori cineva din Regat voia să întreprindă ceva în Bucovina, se adresa lui Gh. Tofan, care îi dădea toate lămuririle şi sprijinul necesar.

Când s'a deslănţuit războiul mondial, Gh. Tofan, urmând instinctului, a trecut, în fruntea unui grup de intelectuali bucovineni, în Regat şi s'a pus în slujba idealului naţional. Acolo a desfăşurat o

[5]) A. 1906, nr. 6—7.

tebrilă activitate, alături de alți intelectuali, pentru determinarea Patriei-Mame de a intra în războiu împotriva Puterilor Centrale.

Când în 1917 Basarabia începea să se apropie de România, Gh. Tofan a fost trimis cu un întreg grup de bucovineni pentru a desfășura acolo propagandă românească. El a organizat cunoscutele cursuri de limba română pentru învățătorii și intelectualii basarabeni, dobândind succese depline. El a fost numit profesor la Școala eparhială de fete din Chișinău și revizor al acestui județ.

Când Bucovina a revenit la România prin votul Constituantei dela 27 Oct. 1918, Gh. Tofan, impreună cu întregul grup de refugiați bucovineni, s'a grăbit să se întoarcă în draga lui provincie. El a fost pus în cel mai potrivit post ce i se cuvenea: la conducerea învățământului. In Mai 1919 Gh. Tofan a fost numit secretar-șef al Instrucțiunii publice din Bucovina. Vasta-i experiență dobândită într'o viață de dascăl și entuziasmul de muncă ce-l anima puteau fi un însemnat aport pentru școala românească din Bucovina, dacă i-ar fi îngăduit sănătatea-i sdruncinată. S'a sbuciumat prea mult ca să mai poată rezista organismul său.

Gh. Tofan a fost un inițiator, un îndrumător, un organizator. N'a lăsat opere mari scrise care să-i poarte numele peste veacuri. Singura sa operă: Istoricul învățământului din Bucovina (1775—1918) s'a pierdut în timpul ocupației bolșevice. Tot ce a scris: articole, studii, cronici, etc., este resfirat prin ziarele și revistele timpului și D-zeu știe dacă se va găsi mâna care să înmănuncheze ceea ce a mai rămas neperitor din ele.

Gh. Tofan n'a fost un visător, ci un luptător și soartea luptătorului este de a dispare odată cu ultimul răsuflet. N'a fost poet, ci erou, și destinul eroului este de a fi icoană care să strălucească peste veacuri și candelă care să lumineze pe căile întortochiate ale întunericului.

C. LOGHIN

NOI ȘI EI

Noi sântem Românii bucovineni, puțini la număr și săraci, amenințați în existența noastră națională de valurile apelor tulburi ce se rostogolesc din spre nord, amenințați în plăpânda noastră cultură națională de o cultură superioară, cu care venim zilnic în contact în școală, la toate autoritățile, în toată viața publică și privată, amenințați cu nimicirea economică din partea celui mai periculos adversar economic, cu care s'a întâlnit vreodată neamul nostru, și pe deasupra desbinați în partide, clase sociale, clici și grupulețe.

Ei sânt frații noștri din Regatul liber, din România modernă, care s'a construit prin dragostea unor puțini bărbați de jertfă și muncă, dar mai ales prin vitejia mulțimii necunoscute, liberi să-și întocmească viața lor națională cum o cer interesele superioare de neam, liberi să-și cultive limba, obiceiurile strămoșești care au fost și trebue să rămâe fundamentul acelui neam, liberi să îngrijească de cultura națională, care singură e în stare să deie viață și trăinicie unui popor și să-i asigure un loc în rândul celorlalte popoare.

Noi și *ei* avem același trecut, când plin de lumina și bucuria faptelor mari a unui popor mic, dar viteaz, harnic, cinstit și muncitor, având în fruntea sa bărbați cu sufletul mare, voința oțelită și mintea trează, când plin de întunerecul și jalea zilelor de urgie, când turma a rămas fără păstor; *noi* și *ei* luptăm în prezent să învingem sumedenie de greutăți de tot felul, ca să fim un popor vrednic, în tot înțelesul cuvântului, nu numai cu decorurile externe, ci și cu întocmirile interne de dreptate și bună rânduială.

Lucrând astfel, *noi* și *ei* ne îndreptăm către același ideal al viitorului: către unitatea culturală a neamului românesc de pretutindeni. Aceeași limbă dulce armonioasă, îmbogățită neîntrerupt din izvorul vecinic curat al limbii poporului, scrisă de toți scriitorii noștri și înțeleasă de tot neamul, aceleași datine și obiceiuri strămoșești, patrimoniu scump al tuturora, același cântec, aceleași jocuri, aceeași artă născută din concepția specifică a neamului nostru, hrănite din același izvor de inspirație și adresându-se către toți fiii aceluiași neam.

Noi și *ei* un neam în trecutul veacurilor și un neam în viitorul vremurilor.

Intre *noi* și *ei* însă s'a așezat cu vremea un zid chinezesc, un zid de nepăsare, de uitare, de necunoaștere. Uitându-se vremurile, când Românii fruntași din toate unghiurile: Moldoveni, Bucovineni, Ardeleni se întâlneau pe pământul istoric al Bucovinei românești dela

un capăt la altul, ca să făurească viitorul neamului, uitându-se vremurile, când ziarele româneşti erau organe ale neamului întreg, fie că apăreau la Iaşi sau Cernăuţi, la Braşov sau în altă parte, uitându-se vremurile, când reprezentanţi ai artei române ca Millo entuziasmau masele ascultătorilor, fie că jucau la Bucureşti sau Iaşi, la Cernăuţi sau în Ardeal, uitându-se măreaţa manifestaţiune dela Putna, uitându-se aceste vremi de muncă comună, s'au ridicat ziduri peste cari nu îndrăznea să treacă nici cel mai curajos om. Între Iaşi şi Cernăuţi sau Bucureşti şi Suceava, depărtarea era mai mare decât între Bucureşti şi Paris sau Iaşi şi Berlin, iar între Cernăuţi şi Sibiu sau Blaj nici nu se ştia cât e de mare depărtarea şi aproape nu se ştie nici azi.

Ziarele, revistele şi cărţile româneşti treceau graniţa spre Bucovina în număr din ce în ce mai mic şi cele ce treceau nu reprezentau valoarea literaturii româneşti, ci erau produsele unei literaturi de speculaţie a slăbiciunilor omeneşti. Fără contact personal cu oamenii de samă ai vieţii publice din Regat şi din Ardeal şi Ungaria românească, lipsiţi de suflet cald al vorbei şi al scrisului românesc, pe de altă parte adăpaţi cu cultură străină, superioritatea căreia era lăudată şi cântată pe toate tonurile spre a vedea mai mult inferioritatea celei româneşti, trăind în mediu străin duşmănos aspiraţiunilor noastre naţionale, rămaşi fără sprijin, ajutor şi îndrumare, *înstrăinarea* se săpa tot mai adânc în inimile şi în credinţa noastră, înstrăinare care era hrănită cu mult meşteşug de cei ce ştiau cu ce scop o fac aceasta. Şi astfel cu timpul — ce nu face timpul şi o lucrare sistematică, condusă cu multă pricepere dela şcoala primară până la mormânt! — în inimile Românilor bucovineni, dragostea pentru fraţii din Regat se întuneca, în credinţa lor România ajunsese o ţară înapoiată, ceva, dar puţin numai, mai mult decât un paşalâc turcesc, în care nimeni nu-ţi putea asigura funcţia ta, nimeni nu-ţi garanta de averea ta, scurt, o ţară rămasă pe ultima treaptă de desvoltare. Literatura română, cultura română: un moft, încercări sfioase, dar de tot nereuşite, cu cari nu-şi pot pierde timpul bărbaţii ce au gustat din literatura popoarelor înaintate. Şi puţini erau cei ce riscau să spue în public că există şi o literatură românească. Alecsandri şi mai târziu Eminescu erau unicii cari se admiteau, ca de milă. De o cultură specifică românească, de comorile nepreţuite ale arhitecturii, sculpturii şi picturii religioase, cine-a fost auzit?

Aşa la *noi*. Dar nici la *ei* nu era mai bine.

Românii bucovineni fuseseră părăsiţi cu desăvârşire. „Nemţiţi" şi alte calificative mai puţin gingaşe erau unicele cuvinte de îmbărbă-

tare ce ni se adresau; un bucovinean, mai bine zis un „Nemţit" din Bucovina, sosit la Bucureşti era un obiect de haz. Tot trecutul îngropat în pământ sfânt se uitase. La zilele mari se recitau versurile lui Alecsandri cu „Dulce Bucovină, veselă grădină..." Nu se ştia că în această ţară există un popor, să zicem o ţărănime sănătoasă, vânjoasă, deşteaptă, care ar fi spre cinstea orişicărui popor, frumoasă la trup şi suflet, cum nicăieri n'o întâlnim pe tot întinsul pământului românesc, o ţărănime care aşteaptă lumină; nu se ştia, că din mijlocul acestei ţărănimi începeau a se ridica oameni cu carte, în sufletul cărora, deşi trecuţi prin toate focurile iadului culturilor străine, mai licărea conştiinţa de neam, setea de carte românească. Dar cine să le-o dea? Şi la ce? *Bucovina era pierdută pentru Români.*

In aceste clipe de grea cumpănă se ridică în mijlocul Românilor *un om,* un bărbat, despre care puţini specialişti aflaseră că ar fi un bun cercetător istoric. Acest bărbat, *Nicolae Iorga,* avea un *program.* Acest bărbat era hotărît să pue toată puterea sa uriaşă de muncă, toate vastele sale cunoştinţe, toată căldura sufletului său şi dragostea unei minţi luminate întru împlinirea acestui program.

Şi-a vestit acest program, unicul mântuitor, care s'ar putea rezuma în puţine fraze:*există numai un neam românesc,* care locueşte în România Românilor, în Ungaria Maghiarilor, în Bucovina Austriacilor, în Basarabia Ruşilor, în Macedonia Turcilor. Mai presus de graniţele politice, el e unul în fiinţa sa şi unul trebue să rămâe. Există numai o cultură pentru Români, *cultura naţională,* care trebue promovată cu toate puterile. Aceleaşi greutăţi ne stau în cale pretutindeni: culturi străine, fie franceză sau nemţască, rusască sau maghiară, ameninţă cultura şi fiinţa noastră naţională. Pătura cea mai numeroasă şi mai trainică a neamului nostru nu e aşezată pe temelie solidă, clasa noastră mijlocie ne lipseşte pretutindeni, independenţa noastră economică nu ne-am asigurat-o, bogăţiile ţărilor noastre le exploatează alţii ca în nişte provincii cucerite, solidaritatea tuturora trebue să o făurim deacuma. Ne vom ridica din această stare numai *prin puterile noastre proprii,* ţinând sama de ceea ce voim şi ceea ce putem, înnodând firul desvoltării noastre acolo unde a fost rupt de mâni nedibace.

In scurtă vreme minuni a făcut acest program pus în practică. N'a mai existat graniţă pentru cuvântul de trezire, de îmbărbătare, de dojană plină de dragoste, de laudă plină de înţeles. Şi Românii din patru unghiuri s'au simţit iarăşi un neam, un neam de viitor. Revistele şi cărţile au început să pătrundă şi la noi şi să răspân-

dească cultură şi lumină; depărtările s'au micşorat şi prejudecăţile au început să cadă. Cu alţi ochi au văzut bucovinenii România şi oamenii de acolo în lumina prezentului şi, mai mult, în cea a viitorului, dar şi „Nemţii" bucovineni au început să fie admişi în rândul Românilor.

Pelerinaje şi excursiuni, conferinţe, şezători şi reprezentaţii teatrale au venit să lege firul rupt şi să întărească credinţa nouă. Iar cel ce a creat această credinţă a urmărit şi urmăreşte cu drag şi astăzi întărirea şi desvoltarea ei. Căci astăzi sânt multe de îndreptat, au mai rămas credinţe greşite, păcate învechite. Şi astăzi mai sânt oameni, cari cred că nu datoresc nimic neamului lor decât numai în schimbul unei sume de bani. Avem o pleiadă de literaţi, tineri şi bătrâni, cari produc mult. De câteori i-aţi întâlnit pe paginile acestei reviste care se ţine cu multă greutate şi numai în credinţa că e necesar să existe? Toate apelurile noastre — şi au fost multe şi modeste — de a ne da ceva odată într'un an, în doi ani, au rămas fără răspuns, sau răspunsul cuprindea numai o făgăduială care avea să nu fie împlitită. Ba ne-a fost dat să avem şi un caz în care un profesor tânăr dela Iaşi, invitat să ţie o conferinţă la Societatea pentru cultura şi literatura română din Bucovina, a cerut pentru cheltuiala şi truda sa, excepţional pentru noi, suma de 500 franci. Nu ştia d-l profesor, că noi cu 500 franci plătim un învăţător pe un an întreg, ca să ne înveţe copiii într'o şcoală românească periclitată de Ruteni. Singurul care a răspuns totdeauna, deşi nu era dintre cei ce aşteaptă ocazia ca să fie poftiţi ca să publice undeva, şi nici unul din cei mai puţin ocupaţi, şi nici un bogătan, a fost Nicolae Iorga.

Presa românească, cea de partid şi cea „independentă", mai stărue şi astăzi în vechea greşală de a ne desconsidera, iar puţinele publicaţii despre Bucovina sânt numai o batjocură la adresa neamului nostru, sânt sau eronate şi tendenţioase sau nimicuri. Nicolae Iorga, cunoscând ţara şi oamenii, curentele şi mişcările dela noi, şi-a spus totdeauna cuvântul, urmărind pas cu pas desăvârşirea evenimentelor dela noi.

Ne-am închinat şi ne închinăm cu respect înaintea acestei munci de trezire şi întărire a cunoştinţei naţionale, de refacere sufletească, de respect pentru trecut, de înţelegere pentru prezent şi de încredere pentru viitor şi, că semn extern al acestui respect, îi închinăm acest modest număr al revistei noastre, pentru care cel sărbătorit a avut totdeauna de îmbărbătare şi dragoste.

(Jun. lit. a. 1911, nr. 7—9). GEORGE TOFAN

ŞAPTE SONETE DE IUBIRE

IUBIRE, STEMĂ 'NALTĂ-A TINEREŢII .....

Iubire, stemă 'naltă-a tinereţii,
rai alb rămas pe culmi fără prihană,
tu ce dai vrajă vie frumuseţii
şi ne răneşti cu cea mai dulce rană,

în ochii tăi, ca 'n ochii dimineţii,
nici o nădejde nu mai este vană,
căci, sufletului negrăită hrană,
aşezi dumbrăvi pe căile vieţii.

Nu-ţi calc viclean grădinele şi crinii,
cum nu râvnesc acele curcubee
ce te coboară una prin stihie, —

ascultă doar struna stranie-a luminii
ce mi te cântă ca pe o femee
şi te 'nveşmântă 'n ceruri şi vecie.

SUNT PULBERE ŞI VÂNT ACELE GLORII

Sunt pulbere şi vânt acele glorii
ce doar pe jaf au fost întemeiate, —
decât cetăţi şi tronuri şi palate,
mai trainice sunt apele şi norii!

Degeaba 'nving în veac biruitorii,
zădarnic ţin puterea să-şi arate
şi 'n darn, muiaţi în fir şi nestemate,
se-asemuie cu munţii şi cu sorii!

Nesăbuitele lor vreri și doruri
întunecă, dărâmă, dau peirii
oștiri și țări și samănă omoruri.

Deșertăciune toate-s, numai crinii
de foc și nea și aur ai iubirii
răsar etern în undele luminii.

TU ZORI, TU ZI, TU SEARĂ, TU NOPTARE

Tu zori, tu zi, tu seară, tu 'noptare,
tu cer înalt cu lună și cu stele,
tu dar, tu vis, tu dor, tu alinare,
tu țel ne-atins al rătăcirii mele,

tu foc, tu vânt, tu foame, tu 'nsetare,
tu îngerul meu feritor de rele,
tu care-mi vii cum vine prin zăbrele
celui închis promițătoare zare,

tu vin aprins, tu pâine, tu odihnă,
tu unde limpezi când tot vadu-i tină,
tu una neumbrita izbăvire,

tu fără de-ascunzișuri și ispite
vegheri, tu veci, tu ceasuri, tu clipite,
tu-acum și pururi gândul meu, iubire!

ASEMENI CIRCEI, TU PE FIECARE

Asemeni Circei, tu pe fiecare
îl schimbi în fel și chip de dobitoace,
cu ale farmecului tău mijloace
îl faci să ia ne-ascunsă 'nfățișare

și-l lași să urle-adulmece, să joace,
să-și dea 'n vileag întreaga tulburare
și rât și bot și colț și păr și ghiare
și nerușinea ce 'n priviri îi coace.

Te ocolesc corăbierii, nime
nu te-a văzut nepedepsit și li se
năzare numai marea ta cruzime.

Dar, iată, unul, rătăcitul, vine
adus de mări și este el, Ulisse,
și i te-arăți: ești ceruri prea senine.

DAR CINE EȘTI, TU VRAJA MEA ȘI CINE

Dar cine ești, tu vraja mea și cine
mi te-a trimis, târziu, pe fâlfâitul
viclean al toamnei, mie, jinduitul
de liniștiri și bucurii senine?

Mă zbat și gem, mă cain către tine
ca Heracles, de Nessos otrăvitul,
ca Marsias, de-Apollo jupuitul,
și desperării chinul meu vecin e.

De m'ai tăia felie cu felie
și m'ai strivi cu-a roții mușcătură
la fiecare os și 'ncheetură,

durere mai adâncă și mai vie
tot n'ai trezi în sufletu-mi, pierzării
de-acum menit, ca jarul așteptării.

M'AM INTREBAT ȘI MĂ INTREB ȘI-ACUMA

M'am întrebat și mă întreb și-acuma:
cui am greșit c'așa târziu mă leagă
surâsul, ochii, mersul și întreagă
ființa ta? De unde, când și cum a

venit ce pân' la tine numai drum a
fost pururi orb și inimă pribeagă?
Pe zi ce trece îmi ești tot mai dragă,
pe zi ce trece tot mai vis și nu m'a

robit mai viu o dragoste vreodată
cum mă robi iubirea ta curată
și tu, și tu, prea buna mea stăpână.

O, uite, robotului tău necuminte
i s'au pierdut trândavele cuvinte.
Spune-i doar „tu", — întinde-i doar o mână.

DE-AI ȘTI CE DRAGA-MI EȘTI

De-ai ști ce dragă-mi ești și ce frumoasă
când, dor și zări, desprinsă din mulțime
mi-aduci făptura ta din alte clime
și te apropii pură și duioasă!

Privindu-ți ochii, nu-l mai văd pe nime
și inima îmi bate ca o scoasă
din minți când gura, mută și sfioasă,
atinge-a mânii tale limpezime.

Stăpână, tu, din țări răsăritene
ce cu priviri adânci destinu-mi bântui
și mă robești cu zâmbetul din gene,

ce alt noroc putea-ți-aș oare cere
decât nicicând viața să nu-mi mântui
de negrăita-ți dulce-apropiere.

TRAIAN CHELARIU

Împrejurimi cernăuțene — Roșoșence spre târg

JUNIMEA LITERARĂ

In cronica literelor româneşti ale Bucovinei capitolul „Junimii literare" se deschide la file cari, sub colbul vremii, îşi arată încă poleiul aurului adevărat cu care au fost scrise.

Literatura Bucovinei, pentru a fi înţeleasă şi apreciată la justa ei valoare, în timp şi spaţiu, trebuie privită de pe anumite poziţii. Literatura Bucovinei, e ca şi muntele ei cel mai de seamă: Rarăul, care, contemplat de la distanţă pricinueşte o impresie aşa şi aşă; abia după ce i-ai cunoscut văgăunile şi i-ai gustat vântul crestelor îţi dai seama de măsura cu care trebuie să-l preţuieşti.

Aici nobilul meşteşug al scrisului, — departe de a fi, pur şi simplu, o necesitate estetică, — a devenit de două ori nobil pentrucă pe calea aleasă a esteticului s'a străduit să împlinească imperativele vitale ale etnicului. Să reţinem că cei ce practicau acest dualism erau loviţi implicit de două deficienţe: aceea a subordonării necesare a scrisului artistic idealurilor politice şi alta mai gravă: aceea a unei culturi superioare de limbă străină. Iată motivele pentru cari scriitori ca Iraclie Porumbescu şi Mihai Teliman, în opera cărora constatăm azi comori, ce ne par *trouvaille*-uri, nu au putut să se realizeze pe măsura talentului lor, egal, cel puţin, cu talentul altor scriitori români ai epocei, de circulaţie curentă în istoria literaturii româneşti.

Dar, în acelaş timp, literatura Bucovinei nu pătimeşte nici un moment de boala înstrăinării, care, dincolo de cordun, naşte, la un moment dat, reacţiunea sămănătoristă.

T. Robeanu, Mihai Teliman, Em. Grigorovitza, Vasile Bumbac şi toţi ceilalţi scriitori ai Bucovinei de la sfârşitul veacului trecut sânt profund iridenţi şi sălbatec de Români în tot scrisul lor.

Deaceea apariţia „Sămănătorului" a fost pentru Bucovina nu o trezire la un scris mai românesc, ci o verificare a poziţiilor susţi-

nute până atunci şi a prilejuit un chiot de bucurie că aceste poziţii coincid, însfârşit, cu cele ale scrisului românesc de pretutindeni.

Acest chiot de bucurie a fost „Junimea literară".

Plămădită în generositatea tinerească a „Societăţii academice Junimea", din iniţiativa unui grup pe care istoria literară viitoare şi amintirile contemporanilor au datoria să-l identifice, „Junimea literară" şi-a scos primul număr acum patruzeci de ani, în Ianuarie 1904, sub conducerea academiceanului de mai târziu Iancu Nistor, secondat de George Tofan. De atunci şi toată vremea cât a apărut „Junimea literară" a fost monitorul literar românesc al Bucovinei.

In jurul ei s'au adunat de la început scriitorii mai bătrâni S. Fl. Marian, T. V. Stefanelli şi ceilalţi, iar apariţia ei coincide cu afirmarea în tagma scrisului a lui G. Rotică, C. Berariu, I. Grămadă, Tr. Brăileanu, Liviu Marian, Victor Morariu, Iorgu Toma, Taniu şi Nicu Dracinschi şi a unui întreg buchet de poeţi şi prozatori.

Legătura cu scriitorii de dincolo se întăreşte prin colaborările unor St. O. Iosif, I. Minulescu, C. Pavelescu, A. Cotruş, I. Dragoslav, C. Moldovanu etc.

Urmează apoi bucovinenii mai tineri Leca Morariu, George Voevidca, Vasile Gherasim, N. Tcaciuc-Albu şi însfârşit, acum aproape două decenii o nouă primăvară a „Junimii literare" când ne întâlneam, în paginile ei şi în cenaclele literare din casa directorului ei, cu Traian Chelariu, At. Mitric, Traian Cantemir, Iulian Vesper, Mircea Streinul, Neculai Roşca, Barbu Slusanschi, Ion Roşca, Vasile Posteucă, G. Antonescu, Teodor Plop, George Drumur şi apoi cu alţii, mai tineri decât noi.

Fireşte că cele câteva nume de mai sus, din diferite generaţii, nu alcătuiesc decât o parte a colaboratorilor „Junimii literare" şi nu există semnătură în lumea literelor bucovinene, care să nu fi fost înregistrată între scoarţele ei.

In perspectiva celor patruzeci de ani „Junimea literară" rămâne aceiaş sinteză a scrisului românesc în Bucovina, care, prin realizările ei şi prin starea de spirit ce a nutrit-o, a fost cu mult mai mult decât o simplă etichetă.

DRAGOŞ VITENCU

ASCENSIUNE

Flamură de pace ...
Ramură de gând,
Peste zări arzând
Cântecu-mi desface.

Ca un abur, suie
Somnul humei vii,
Albe reverii
Inima-mi descuie.

Jos, potop de grâne —
Azima de mâni.
Ulmii, — zei bătrâni, —
Peste dealuri spâne.

Peste munţi trufaşi
Luna. Pe costişă
Dorm ca într'o nişă
Brazii suliţaşi.

Stranie lumină,
Ochilor miraj.
Râul — tânăr paj —
Faţa-şi însenină.

La grumazul nopţii
Zurgălăi de stea,
Haide, viaţa mea,
Peste piscul morţii ...

Fulg pornit spre soare,
Nu mai sunt pământ.
Parcă's numai cânt,
Parcă's numai zare.

Ce departe-i zgura
Pieritoarei vieţi.
Nu m'atinge ura
Grelelor săgeţi.

Mai aproape-i parcă
Taina nemuririi.
Tot plutim ca'n barcă
Peste apa Firii ...

Năruiri de aştri ...
Merg ca pe-un covor
Spinii nu mai dor.
Printre crini albaştri ...

ADELINA I. CĂRDEI

MÂNDRIE DEȘARTĂ

Două vânturi luptându
Sânu-și scoată pe rând,
Zice unul: — „Stă, ce bine —
Pământ, soare și albine
Toată ziua n'am cântat”.
Celălalt — ca lucru sudo
De pertun — dânsu-i răspunde,
Sunetând cu aere stranii
Tainu-i rolului ce luase ...

Zână sorelo
Tres ca toate florile —

Două vânturi înverșite
Schimbă vorbe lăcrămoase ...
— „Nu vorbesc ‘ncă cu cocoșii ...”
S'schelăi unul cărui,
Și, privind de sus în jos,
Și tăcură cu dispreț
Fraiții săi — ai pădurei —
Și acela tărâmașul,
Celălalt cuibul de sale
Și pierare roadei sale,
Care eu stă domnește,
Ce varză și dârdâiește;
De'ndrăzi mereu dânsa
Unii sânge de mosie.

La mormânt ocară
Petrecui 'n lume de soare
Și'n timpului să fie față
Și-o mărăluce de rață ...
Lișmuiți ei nac, nac, nac,
Și'ncolo: — „Ce mă să fac?
Dacă nu-mi mâlc gâsa,
O să crească scârțâiță

Că dreptatea e a lui ...
Și, în, mâi cu cocoș,
Ț'a, ce-ai scos atâția mâi,
Ț'a să tuci, să nu-i ce cânt?
Am ascultă, nam tăios,
Ț'e ce-ai fost pentru de foame,
Numă dimâ mențiunea
Să vedevă? ... gâlceviu jos
Să-ți vezi vrâbă gâunos,
Rândă lău țipră lukos.
Câți sunt eu din neam de rață,
Dreor să-ți spun, le-am dă ca pradă
Dreptul dână ce-am pustă.
Ț'e-ă grâbi să scapi de ele
Să rămâi ca trandafir'a stale.
Să-ți păzească — mă rog — stalare,
Dar nu vâi să sari ca gâsa
Pe sacâlă lâi de grâș,
Vrâi la, sere pădurei,
Ț'e admiră lumea'n floare,
Ț'e răsâță albina, soare ...
Dar când ați lăsa ți ațuci,
Vine omul și'n hamei,
La pământ te vezi căzâți ...”
Și ... povestea ț'a sfârșit.

Numă când gâsuca
Dâră să mă caie'n jos

ION CÂRȘEI

Un lustru de „Junime literară"

(1923–1927)

La *Junimea* lui I. I. Nistor, Gh. Tofan, Victor Morariu şi a celorlalţi, n'am ajuns să scriu nici un şir. O singură încercare de colaborare din parte-mi, cu o juvenilă lucrare (ieşită din Seminarul lui Sextil Puşcariu) despre revista „Sămănătorul", a determinat intervenţia redactorului Tofan ca anumite calificative ale mele faţă de revista ne-sămănătoristă „Viaţa românească" să fie retuşate — dar a determinat şi categorica ripostă a subsemnatului de-a nu accepta nici cea mai mică retuşare. Articolul cu pricina apăru aşadar per extensum în revista „Ramuri", Craiova.

*

Dar „Junimea literară" mă pândia la altă răscruce a vremurilor. După marea noastră izbăvire din 1918, lipsa unei reviste bucovinene se resimţia tot mai penibilă. Şi deci, la 1923, I. I. Nistor m'a îmbiat cu „Junimea literară". Şovăiam. Prea mi se părea gravă sarcina. Dovadă că, odată primită, mă junimisisem până la quasi-sacrificiu. Atâtea ipostazuri într'un singur ins: Redactor (recte: co-rector de articole — nici cele beletristice nu scăpau nescărmănate), corector, administrator, expeditor etc. Mult timp şi vajnic timp de tinereţă, consumat într'o muncă dată pomană altora! Incât anii 1923—1927, eu unul îi prizăresc şi'n ceaţa unei tardive melancolii...

*

Deaceea lustrul **meu** de *Junime literară* — imitabil, poate, realizabil mai greu — se şi prezintă într'un unitar aspect specific al său, care n'o fi numai laturea, desigur mai puţin simpatizată, a beligerantei, ci şi cea a altor componente cari îl constituesc pe un *om* oarecare. Materialul prezentat era întâi bine controlat *asupra* solidităţii sale informative. Urma pieptănătura formei. Foile plicurilor redacţionale erau nu odată confundate cu frunzele atât de docilei legume

care obişnuit se zice *varză*. Multă stângăcie a expresiei şi destulă aiuristică s'a zugrumat atunci chiar în faşe. Domina apoi în acea „redacţie" ...din strada Dominicului... (tapesată de jur-împrejur cu înfăţişări de monumente istorice şi de monumente naturale ale Bucovinei) şi senzaţia că Bucovina e altceva decât o oarecare făşie producătoare de grâu românesc... Şi cu mare ecou răspundea aici cuvântul fericitului Dimitrie Onciul: „Dacă Ardealul, cu resturile sale arheologice din epoca romană, este ţara clasică a trecutului roman în Dacia, Bucovina este ţara clasică a trecutului românesc propriu zis" şi: „Nicăiri pe tot pământul românesc, nu se află, pe un spaţiu atât de mic, atâta bogăţie de istorie românească"... Atenţia pentru pitorescul trecutului şi al pământului bucovinean prinse deci a se afirma din chiar 1923. Ca şi'n orientarea şi etalarea literar-culturală. Şi praful multor hârţoage străbune fu răscolit atunci tot în acest nesat de strămoşenie. Ba, cu anul 1924, „Junimea literară" îşi iscă un satelit în Buletinul bibliografic „Bibliotecile noastre", care-şi exprimă noima în cuvinte ca acestea: „. . . Vom deştepta, evident, grija şi evlavia cuvenită pentru scrisul de altădată. Scrinuri bătrâneşti vor ajunge să-şi mai primească odată aierul mucegăit, şi numai busuiocul de sub grindă ne-o mustra, că l-am despărţit de tovarăşul lui de atâţia ani de zile: un vechiu ceaslov cu leatul mâncat de molii . . . Cu ochii în patru vom fi când vom adurmeca manuscrise, hrizoave, iproci". Şi, firesţe, cea de-a doua revistă junimistă, „Bibliotecile noastre", continuă să secondeze paginile „Junimii literare" numai până la finea anului 1927.

Dar, în sfârşit, „Junimea literară" se afla în mâna cuiva care, în chiar primul an redacţional, glăsuia (269): „Pentru a ne ridica ochii dela degradatorul rol de simple felinare ale unei trăsuri, pentru a-i ridica la ceea ce trebue să fie: marile ferestre ale sufletului prin cari atâta lumină să străbată din afară, pentru a depinde deci minunata *artă de a vedea*, pentru a ne pune în contact cu atâta bogăţie a frumosului ce stăruie în preajma noastră, — revista noastră se va strădui să dea şi ochiului un cât se poate de bogat material, înfăţişându-i priveliţte pitoreşti de natură, izvoade de viaţă şi artă populară, monumente istorice etc.".

Mai rar deci revistă bucovineană atât de mult şi de variat ilustrată, ca tocmai aceşti cinci ani de „Junimea literară": 1923—1927. Un soi de *dacism literar* (de altă nuanţă totuşi), cu ochii în patru şi'n opt la cele din jur, sporia aici într'o aşa exultanţă a realităţilor.

incât nu e mirare că la *această Junime literară* nu se mai afla nici loc, nici timp pentru cele dezghinuri din domeniul vagabondajului în neant...

*

Cum apoi, dela o vreme, „dacic-literarul" redactor își descoperise locușorul mult mai comfortabil în propriul său „Făt-Frumos", „Junimea literară" se prăbuși brusc în cu totului tot alt făgaș... ...Iar literatura arboroseană, ne mai zăgăzuită de nici un „redactor", se pomeni, peste noapte, „îmbogățită" la dublu cu o întreagă avalanșă de "opere" și, mai ales, de biografii „definitive" (chiar de pe atunci: definitive)...

Spovedanie binevenită, poate, — în ambele direcții, pentru ambele părți — la această retrospectivă răspântie...

LECA MORARIU

M. Eminescu

MONDNACHT

(Somnoroase păsărele)

Traut versammelt in den Zweigen,
Vöglein vor des Schlafes Macht
Nun in ihre Nester steigen.
Gute Nacht!

Nur die Quellen hörbar rauschen,
Wald in dunklem Schweigen ruht;
Gartenblumen sinnend lauschen.
Schlafe gut!

Sich der Nachtruh' zu erfreuen,
Schwimmt der Schwan dem Schilfrohr zu.
Mögen Engel dich betreuen!
Süße Ruh'!

Ueber all den Zauberdingen
Glänzt des Mondes helle Pracht,
Traum und Frieden sich umschlingen.
Gute Nacht!

Traducere de *N. TCACIUC-ALBU*

CÂNTEC DE DRAGOSTE
1944

Toate poemele de dragoste au fost scrise;
ar fi nedrept să porți din demodata rouă
aceleași banale flori, stele și vise,
când tu ești atât de tânără și atât de nouă...

Toate poemele de dragoste au fost scrise;
ar fi inutil să 'ncerc un poem nou să-ți scriu
cu aceleași demodate stele, flori și vise
căci nu sunt poet mare și o știu...

Nu sunt un poet mare, să te fac să plângi
cu luceferi palizi și amurgul funerar,
să-mi merite versul cu mâna ta să-l strângi
și să ne lege veșnic în cărți la anticar...

Nu sunt un poet mare, ca'n biblioteci
să ne prindă chipul domnul fotograf,
să-mi zâmbești la fel cu ochii mari și reci
în aceiași carte, sub același praf...

Nu sunt un poet mare și doar atât regret
că nu pot veșnicia, ca o pâine, s'o 'mpărțim în două,
tu să rămâi în cărți mai vie ca'n portret
la fel de tânără și la fel de nouă...

NICOLAI TĂUTU

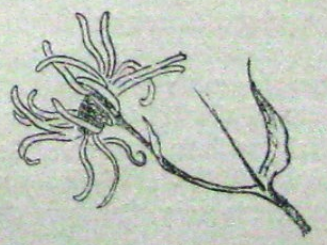

INNEGURĂRI DIN SENIN

Pe masă mă aşteapta o scrisoare cu mărcuţa albastră.

Am înjunghiat plicul la subsuoara stângă şi fără să mă desfac la gât sau să-mi desbandajez picioarele din moletiere, cum făceam în alte rânduri când veniam obosit acasă, i-am scos măruntaiele împăturite cu grijă şi rezemându-mă de lemnul dur al ferestrei, am descifrat, încet, slova măruntă. Erau, în rândurile acelea, lungi şi feminine, răsturnate de ciocul peniţei, aceleaşi tânguiri siropoase de acord minor şi acelaş clinchet de amintiri însorite, pe care le citeam în fiecare săptămână dela începutul milităriei.

In ele Enrieta îmi spunea din nou că mă aşteaptă cu braţele deschise şi buzele însetate şi din nou mi se plângea de insistenţele lui Giuseppe. Credea că poate am să spumeg de mânie, ca marea când îmbrăţişează gâtul rece al stâncilor, şi-am s'o rog, cu genunchii plecaţi, să-mi păstreze inima până la întoarcere. Eu, însă, n'aveam asemenea veleităţi egoiste şi de aceea săptămâni întregi se scurgeau din parte-mi goale de veşti, ca peisagiile biblice din cărţile de religie. Pe urmă, când reluam contactul cu străinătatea, cactuşii frazelor înşirate arar purtau la capătul lor canaful desfăcut al unei flori.

Ea nu mi-a făcut, niciodată, obiecţiuni în privinţa aceasta, căci mă credea prea asaltat de treburi militare, ca să mai am răgazul unei destinderi în voie. Cuminte şi răbdulie, scutura în fiecare dimineaţă foile calendarului, cu aceeaşi grijă cu care desprinzi lespezile unei bolţi subpământene, ca să dai de comoară. Tânără, nu ştiia, probabil că la fundul ei se putea să nu găsiască decât cenuşa visurilor moarte şi decepţia aşteptărilor s'o urmăriască toată viaţa. Flagelat de conştiinţă, m'am gândit atunci c'ar fi barbar s'o las să se sbată în apele desamăgirii, ca o găină luată de şuvoaie şi de aceea îmi ziceam că n'ar strica să dau despărţirii dintre noi ceva romantic şi aromat, care să nu-i zguduie fiinţa din temelie. Cel mult s'o îmbrace în îndolieri

aeriene şi uşoare, cum sunt promoroacele fumurii din nopţile cu lună. In consecinţă mi-am propus să-i anunţ, într'o zi, că-s internat în spital, după care, la un interval de timp, să-i trimit câteva rânduri tremurate ca de o mână în ultimele ei pâlpâiri de viaţă şi la sfârşit să-l pun pe Plămadă, sau Mateescu, să-i deie a înţelege că mi-am stins existenţa într'un pat de suferinţă, cu numele ei îngânat pe buze. Ar fi păstrat despre oameni părere mai puţin detestabilă decât, ii oferia, de fapt, realitatea şi-ar fi reintrat în viaţă purificată sufleteşte, fără povara îndoielilor grele şi fără veninul amărăciunilor.

Pe când mă pregăteam să-mi ordonez planurile unei despărţiri onorabile, căci jocul erotic n'avea rost să dureze la infinit fără deslegări albe sau negre, în uşă apăru Gundy. M'a privit cercetătoare, până'n străfund de gând şi după ce se convinse că eram sub impresia plicului cu mărcuţa albastră, m'a invitat la masă.

— Poftește, te rog...

Apoi, neputându-şi stăpâni răscolirile provocate de hârtia cu chipul lui Vittorio Emanuele, mă întrebă cu voce străină:

— Ai primit scrisoarea?

— Da. Mulţumesc.

Ca să-i arăt că sunt în posesia ei şi că-i datorez întreaga-mi recunoştinţă pentru grijă, am ridicat mâna în aer şi-am lăsat plicul să fluture între degetele drepte şi strânse ca un drapel în vârful unei cetăţi gata să se predeie. Fata, în loc să se apropie de el şi să desfacă misterul, cum aş fi vrut l-a privit cu ură şi dispreţ şi apoi a trântit uşa, plesnind-o din toate puterile.

La masă aproape că nu s'a uitat la mine şi de câte ori am aninat-o în vorbă, mi-a răspuns în silă. Dacă alături de noi n'ar fi fost doamna şi domnul Neumann, la prânz s'ar fi putut aprinde lumânări de ceară, ca la praznic, căci în timpul mesei nu s'ar fi auzit decât simfonia metalică a tacâmurilor şi fâlfâirea unor umbre mari şi nevăzute.

Ajungând la desert, Gundy n'a mai putut suporta prezenţa-mi din faţă şi, sculându-se cu aere bolnave, a trecut în camera vecină. Era în atitudinea ei aceeaşi distanţare dureroasă, cu plânsul frământat între buzele strânse şi aceeaşi tristeţă elegiacă, de crisantemă bătută de brumă, pe care i-am cunoscut-o şi acum două săptămâni, când m'am întors din delegaţie dela Iaşi. Atunci, cel puţin, i-o motivam prin lipsa mea de politeţă, dar acum nu mă ştiiam încărcat cu nici o vină. Aceasta cu atât mai mult, cu cât până aseară Gundy fusese

atentă și tandră, cu mine, ca un heruvim desprins dintr'o icoană cu rama de aur.

In consecință brusca ei schimbare la față era greu de explicat. Cu deslegarea aceasta, însă, nu m'am torturat multă vreme, căci intrând la mine'n odaie și dând cu ochii de plicul cu hârtie pânzată, legătura am făcut-o fără greutate. Aceleași comentarii s'au dovedit, apoi, a fi valabile și pentru prima înegurare a fetei căci și atunci am găsit acasă un mesagiu al Enrietei.

Pe verso nu era trecut nici un nume de botez, nici la prima și nici la a doua scrisoare, dar instinctul, de care-mi vorbise Gundy cu alt prilej, o făcea să descifreze încă odată adevărul. Am râs de asemenea descoperire cu toată pofta descătușată și m'am simțit flatat, în întreaga-mi ființă, c'am ajuns și eu obiect de gelozie. Intins pe divan, regretam că, fiind Miercuri, n'aveam și'n dupăamiaza aceea program la cazarmă, ca să-mi pot împărtăși bucuria cu camarazii de arme. La gazdă nu vroiam să mă duc, căci, de regulă nu-i găsiam acasă.

Ceva mai târziu, am lăsat regretul mai ieftin, căci Gundy, vânturându-se de mai multe ori pe ușă, l-a scos, nu știu de unde, pe Max Wolf și l-a introdus în sufragerie. Am cunoscut că-i el după vocea-i hârbuită de claxon ruginit și sufletul mi l-au zgârâiat labe mari de mâță. Ce-au pus la cale acolo, în intimitatea vitrinelor crispate de lumină, n'am putut afla. Parlamentarea a durat mult și sonor, intrigându-mă ca niciodată. Pe urmă tinerii au ieșit pe sală și acolo bine dispuși, ca după promisiuni solemne, mi-au râs sub ușă cu toată sfidarea.

Când să plece în oraș, Gundy s'a adresat doamnei tare, încât chiar de-aș fi dormit, tot ar fi trebuit să aud ce-i spune.

— Mergem întâi la matchul de football, a anunțat în gura mare.

— Bine, a răspuns din nuntru doamna Neumann.

— La șase ne întâlnim la Mitzi, a completat, tot ea, programul.

Mitzi era fata cea măritată a gazdei, iar vorbele surorii ei, lovituri directe în inima-mi proprie. Le-am primit cu pumnii strânși și cu scânteieri de mânie. „Las că-ți arăt eu! Mult ai să mă necăjești cu țâineli de astea?!"...

— Numai să nu întârziați, le dădu de grijă aceeași voce maternă.

— Vă asigur de punctualitate, interveni Max Wolf, din apropierea colegei.

— Măcar atâta lucru. Dacă-ți plătește o nouă intrare, cum să

n'o asiguri, l-am apostrofat cu maliţiozitate. In plus, la Mitzi te așteaptă o cină copioasă cu Brattwurscht și cartofi sclipind în grăsime, așa c'ai face prost să treci peste termenul stabilit. Ți-ai periclita stomahul, cu înfierbântare, părându-mi rău că nu mă aude, ca să pălească de rușine.

— Sărut mâna, zise fata drept final de discuție între ea și mamă.

— Sărut mâna, repetă Max Wolf, cu o octavă mai jos decât dânsa.

— La revedere, le-a dorit doamna cu bunătatea-i din totdeauna și odată ce vorbele amuțiră, ușile s'au închis și tăcerea și-a întins iar aripele grele.

N'am putut rămânea în moleșala divanului cu blană cafenie și vergi de alamă, căci comportamentului lui Gundy se cerea răzbunat. De aceea prima hotărîre ce-am luat-o, plimbându-mă de-a lungul covorului, a fost să-mi continuu corespondența cu Enrieta mai departe, căci nu-mi strica s'o am de rezervă. Nu, însă, comod, la domiciliu, cum doriam, ci la poștă, ca până la descazarmiare. In felul acesta mărcuțele de o liră și 25 centime n'aveau să mai scarmene nervii nimănui, căci, neștiute de nime, și-ar fi reluat rolul de încântare tainică și razim sufletesc de mai'nainte, sprijinindu-mi orele pustii ori de câte ori prieteniile cele noi amenințau să se prăbușească.

Inciudat de represaliile usturătoare ale lui Gundy, m'am așezat la masă și-am trimis Enrietei cel mai frumos buchet de liliac al dragostei din câte i-am expediat vreodată.

Pe când îl împachetam în batista capitonată a plicului, gândul mi-a alunecat la vremurile trecute și purtat de amintirea lor pe sub umbrarele de verdeață ale trecutului, m'am oprit la primele întâlniri cu Enrieta.

Eram la Roma. Turna cu găleata. Pe urmă ploaia a încetat și norii s'au zdrențuit în zeci de bucăți, atârnând de cupola albastră a ceriului, albi și imateriali, ca niște bulgări de spumă. Zările, limpezite până'n afund, păreau de sticlă. Oamenii începură să umble pe prispa îngustă a trotoarelor în grupuri vioaie, și multe. De data aceasta parcă ceva mai sprinteni, cu piepturile mai dârze, ca după o victorie. Impreună cu ei viața cetății, un moment frânată, își recăpătă pulsul normal.

Am privit-o cum circulă prin toate arterele împrospătate și șerpuite, indiferent, cu țigara în gură și pălăria înclinată. Nu mă atăgea nimic spre vâltoarea pestriță ce fremăta pe ambele laturi

ale fântânii Del Tritone. Acolo, sub cozorocul intrării de cinematograf, de unde asfaltul luciu curgea la vale până'n Piazza Collona mă simţiam ca acasă. Motive de deplasare n'aveam. In aşteptarea lor, am împins un pantof galben ca botul de raţă înainte şi îngropându-mi mâinile în fântâna buzunarelor, am început să fluer o arie de Rossini. Până s'o termin, la bordura trotoarului stopă o maşină elegantă, trasă ca de o aţă nevăzută.

Avea botul înalt, de nichel, urechile farurilor circulare şi geamuri mari, cât suprafaţa unei mese. Dela volan se precipită un om zugrumat în veston alb şi cizme militare. Îşi descoperi capul periat şi uns cu brilantină verde şi aplecându-se reverenţios spre interior, scoase din crisalida capotei un fluture tânăr, înfăşurat în negru.

Am prins cu privirea arătarea în braţe şi-am adus-o spre mine, până în faţa intrării. Aici, după ce-am lăsat-o întâi să consulte programul de pe perete şi-am crezut că s'a edificat pe deplin, am invitat-o într'o doară:

— Intri cu mine?

— Dacă-ţi face plăcere?!

— Te mai îndoieşti?!

Pe treptele supraveghiate de palmieri răsfăţaţi şi multiplicate de oglinzi veneţiene, ca să-i facilitez ascensiunea, i-am strecurat mâna sub braţul rotund, cu naturaleţă de logodnic.

Femeia n'a ripostat revoltată, ci, dimpotrivă, mi-a mulţumit pentru gest printr'o uşoară contractare a muşchilor. In sală ne-am aşezat în poalele de pluş ale duor fotolii şi-am privit.

Pe ecran se desfătau în soare tropical de amiază oraşe albe de zahăr, grădini cu joc de umbră şi lumină, bulevarde cu frizura proaspăt tunsă. Plângea despletită, la poartă, o femeie şi gonia vertiginos o maşină închisă. Pe urmă, bâzâind ca o sfârleză s'a ridicat spre cer ieul unui avion de tablă şi odată cu el pământul a dispărut sub roate, pierind în nemărginire. Când a ajuns iar jos, decorul se schimbase. Parcurile aliniate de mai'nainte se transformaseră în păduri înalte de cocos. La ţărm doi negri se munciau cu lighianul unei broaşte testoase. In fund clocotia nămolul unui vulcan mohorît şi se auzia, în depărtare, muzică sinistră de tobe.

Necunoscuta se întoarse.

— Sunt privelişti ce-mi plac nespus de mult, destăinui dânsa. Nu e decât o lună de când am plecat de lângă colibele în formă de coajă de ou ciocnită cu baza de masă şi azi când revăd aceste locuri,

mă apucă o nostalgie de expulsat. Dacă aş putea, m'aş întoarce şi mâne în mijlocul ostroavelor virgine, unde, lungită pe spate, aş aştepta din nou răsăritul de gălbenuş al lunii şi-aş asculta iar răsuflul cald al junglei. M'am plictisit de străzile înguste ale aşa ziselor metropole, cum te plictiseşti de chinină în împărăţia ţânţarilor. Imi face impresia că se năruie casele pe mine şi că-mi cad cărămizile în cap. D-ta te simţi bine aici?

Din politeţă am minţit că nici eu nu mă simt la largul meu aici, dar că, silit de împrejurări, trebuie să suport mai departe strâmtoarea furnicarului, căci altfel nu m'aş putea absolvi de obligaţii.

Necunoscuta mă aprobă din cap şi-mi strânse mâna. Cum i-o ţineam în braţe pe rochie, am simţit gurguiul jartierelor sfredelindu-mi palma şi răbdarea mi se sbătu în piept ca o vrabie prinsă. N'am apăsat-o mai tare, ca să-i explorez intimitatea caldă pentrucă străina părea atât de naivă şi sinceră, încât i-am schimbat imediat certificatul de conduită. Eliberându-i altul nou, cu menţiuni incomparabil mai ridicate, m'am sfiit, în urma lor, să-mi menţin apucăturile de ofiţer înzorzonat şi sigur de sine, căci mă gândiam că dacă aş trece mai departe, aş jigni-o adânc şi i-aş ulcera sufletul.

Fiinţa de alături nu bănuia nimic din intimitatea gândurilor mele. Absentă la cele ce mi se sbăteau sub frunte, se uita mai departe pe ecran, savurând cu privirea succedarea peisagiilor exotice.

Pe pânză oamenii din arhipelag se urcară în caice înguste şi porniră spre larg. Marea e liniştită şi întinsă. Dela apus se apropie un vapor alb şi mic ca o jucărie. Indigenii îl salută cu palmele lopeţilor ridicate şi mâinile fluturânde în vânt. Au învăţat şi ei să facă bizele cu mâna, să fie educaţi europeneşte.

— Ii vezi ce dulci sunt?! Adevărate păpuşi de şocolată. Dacă ai şti că îmi sunt de dragi!

Avea în expresii ceva atât de ciudat şi de atrăgător, încât uitând asaltul ce-l proiectasem la început, acum eram bucuros să stau lângă dânsa. Incepuse să mă intereseze. Mă atrăgea în vraja ei de cadână ca mirosul adormitor al florilor albe din pădurile cu liane şi filodendroi.

Când am ieşit în stradă, sub sclipirea miilor de stele risipite în basmaua ceriului, m'a întrebat cu sfială:

— Mâne ai vreun program?

— Nu. Dar de ce vrei să ştii?

— Dacă n'ai, te-aş ruga să mă conduci undeva afară de Roma.

Dar să fie ceva frumos, fără statui cu nasuri rupte, fără terme monumentale în ruină, fără palate imperiale mâncate de molii. M'am intoxicat de date istorice și teorii topografice ca de ciuperci nebune. Vreau să mă recreez puțin. Nervii mei au nevoie de liniște, de aer.

M'am gândit un moment și-apoi i-am răspuns:

— Mergem la Tivoli. Il cunoști?

— Nu! Încă n'am ieșit din oraș.

A doua zi am închis cu clempănit retezat portierele mașinei și am pornit. Pe ambele părți ale șoselei pământul goni nebunește, până când șerparul de oțel al drumului se încurcă printre măslinii noduroși și apocaliptici. De acolo lăcusta metalică obosită bâzâi enervant, ca un muscoiu captat între ferestre, și urcă panta ascendentă și inteortochiată ca un S domolit și cu grijă. Se opri abia sus, între potecile medievale, pavate gruzuros și murdar.

Un om ne-a arătat Villa d'Este, iar noi i-am urmat degetul și am scoborît în grădina cu pomii pieptănați școlărește printre fântânile ce făceau gargară. Aleiele de egrete ofițerești și evantaiele de damă ne primiră aliniate și drepte, ridicând în soare curcubeie de lumină.

Prinși școlărește de degete, am trecut în revistă toate aceste prupți arteziene sub muzica gâlgâitului lor propriu, desfătându-ne ca doi copii în timpul vacanței la moșia bunicului. Apoi ajunși la colțul stâng al parcului, unde peste zidul parfumat cu trandafiri de zăpadă câmpia se vede albastră ca marea, ne-am oprit să ne fotografiem, cum fac toți muritorii însetați de frumos și aparte. Vroiam să eternizăm clipa pe hârtie, ca s'o avem ca document palpabil în evocarea amintirilor, la toamnă...

Pe urmă au scoborît din nou terasele grădinii de vis și poezie și din nou ne întâmpinară sute de fântâni cu apa risipită în forme variate. Ochii excitați de atâta joc de fantezie, alergau buimăciți când la cascade sgomotoase cu perdelele apei subțiri și transparente ca sticla, când la monștri hidoși, de sex incert, cu gura căscată și neagră, neștiind unde să se fixeze întâi, pe care să-l prefere ma mult și, la un eventual arbitraj, ce să declare definitiv „mai bine".

Pe străină o impresionară lucrurile destul de mult, dar nu atât ca să rămâie extasiată, cum mă așteptam.

— Sunt frumoase toate, recunoscu dânsa. Imi plac. Vezi însă că prea sunt aliniate. Prea se tem să nu iasă din rând, să nu fie asimetrice. Ori în natură liniile trebuie să stea libere, descătușate. Nu-i ca la clădirile municipale. La ele e altceva. Ba azi noua arhitectură a

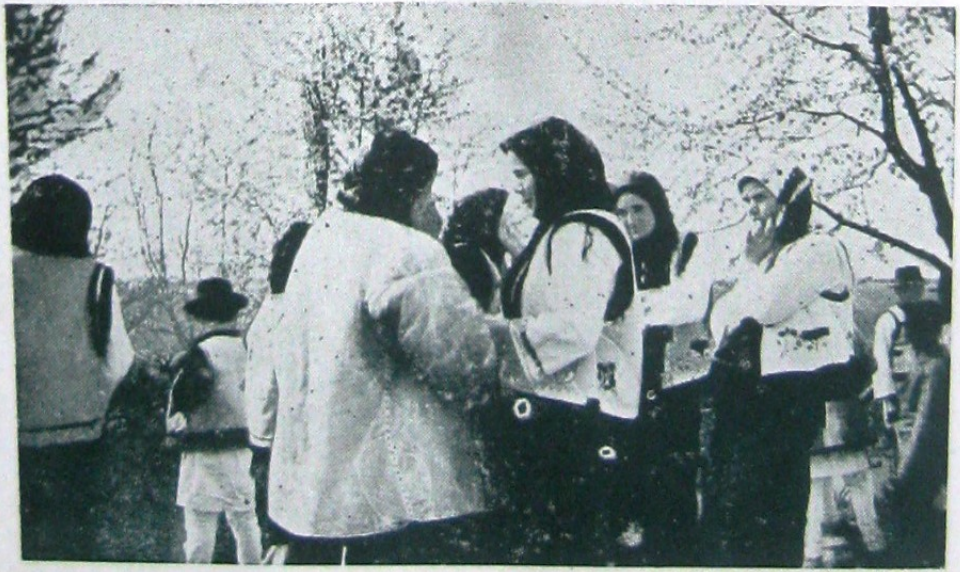

Împrejurimi cernăuțene

De hram la Horecea

înlăturat și dânsa simetria. Oamenii și-au dat seama că pentruca un lucru să fie frumos, nu-i numai decât nevoie de aceste norme. Ajunge bunul gust. Palazzo Dacale din Venezia e din punct de vedere arhitectonic un non-sens: Partea masivă în loc să constituie baza clădirii, e suspendată pe colane și cu toate astea, cui nu-i place?

Avea dreptate. Se vădia a avea stofă de adevărată savantă. Prin asta mă atrăgea și mai mult. Puteam, în sfârșit, susține și eu o conversație cu o fată, fără să-i îmbrac frumusețile în vorbe măiestrite și să mă arăt încântat de ele ca de minunile Semiramidei.

Singurul lucru ce nu-mi plăcea la ea era doar straiul cernit ce-i învelia talia de algă și salba de mistere din jurul ființe-i. O vroiam învesmântată în culori tinerești, zglobie și sprințară ca o libelulă pe margină de apă, nu despletită și cu fruntea'n pământ.

Mi-am exprimat dorința aceasta la a treia întâlnire a noastră, într'un amurg liniștit de toamnă, când soarele atârna sub creanga unui pin uriaș ca o gutuie coaptă și când asfaltul din fața palatului Margareta reflecta asfințitul îndepărtat violet, de credeai că un internat de fete și-a clătit gura cu permanganat și-a vărsat apa'n stradă.

Mi-a spus atunci că-i în doliu după mama și că tatăl ei, industriaș în colonii, a trimis-o în metropolă ca să-și tămăduiască durerea și să-și completeze cartea. Aici, însă, se simția stingheră și desrădăcinată, ca plantele ecvatoriale îndesate în ghivece și expuse în restaurantele cu miros de macaroane sleite. De n'ar fi fost Giuseppe, băiatul procurorului general din Tripoli, s'ar fi plictisit de moarte.

Cu timpul, însă, Enrieta s'a obișnuit cu învălmășeala oamenilor gălăgioși și cu fumul înecăcios al mașinelor gonind pe străzi nebunește, căci am avut eu grijă de asta. După două luni de dresaj asiduu, Giuseppe nu și-a mai recunoscut prietena cu care traversase Mediterana și-a rămas de-o parte, ca să-mi condamne „obrăznicia".

Dar astea toate erau acum departe, în timp și eu departe de Enrieta. Unica legătură între mine și ea o formau momentan numai scrisorile.

Intorcându-mă dela poștă, pe treptele casei am întâlnit-o pe Ingrid Klein. Scobora cochetă, cu poșeta subsuoară și cu picioarele întinse și drepte.

— Unde ți-s doamnele? mă întrebă înflorită de zâmbet, întinzându-mi pernuța mânii.

Deși se adresase la plural, știam că se gândește numai la Gundy.

— A plecat la un match de football, i-am sărutat lacom acoperișul palmei.

— Desigur cu Max Wolf.

— Da. Cu el, i-am confirmat presupunerea, cu gura amară.

Sub privirea-mi cercetătoare, fata și-a plecat ochii rușinată, înroșindu-și laptele obrazului ca boabele de măcieș, când le apucă toamna. Recunoștea, se vede, că fusese răutăcioasă și acum nu mai știa cum să-și repare gafa.

— Nu-i nime acasă? am încercat s'o ajut.

— Nu!

— Atunci mă'ntorc și eu.

Alături de ea am scoborît treptele etajelor și ne-am oprit la colțul străzii.

Piața Alecsandri era aproape pustie. Umbrele serii începeau să se lungiască tot mai tare, prinzând, de streșina caselor, văluri albastre. Pe colanele din fața teatrului luminile se aprinseră acum. Era însă prea timpuriu ca incandescența lor să dea piept cu întunericul și de aceea becurile din capsulele de porțelan păreau neputincioase și roșii, ca niște cărbuni aprinși într'un far străvechi pentru corăbiile în primejdie.

La cafeneaua „Astoria" cânta muzica. Prin ferestrele deschise se vedea lume multă stând la mese rotunde de marmoră. În fund, între oglinzi de cristal, dansau perechi tinere, îmbrățișate pătimaș, cu tâmplele lipite una de alta.

N'a trebuit să insist prea mult ca Ingrid Klein să urce și dânsa cele câteva scări de piatră și să se așeze în dreptul unei ferestre. Acolo, în aburii calzi de cafea și în lumina orbitoare a candelabrelor, a prins apoi a râde sănătos, ca de ziua lui Gundy, încât necazul și supărarea mi s'au șters repede, ca frazele scrise pe tablă de un elev obraznic în timpul recreației, pe care l-a surprins profesorul.

TRAIAN CANTEMIR

SALBĂ DE ZĂPADĂ

Dimineață, coală albă,
Peste tine, albă salbă,
Ce morar a măcinat
Praful fin, imaculat?

Liniștea când o cuprinde,
Cui i-arată semne blânde
Mâna albă-a unui ram
Aplecată peste geam?

Tace 'n mine gândul rece;
Și 'ntr'o sanie-o să plece,
Cu alai de clopoței,
Cântec pentru anii mei.

LEON ȘANDRU

ȘOPÂRLĂ DE FUM

Frunză de cer însorit, fruntea ta,
Stă arcuită peste genuni de ochi,
Trupul, șopârlă de nea,
Se zbate prins în năvod de rochi.

Pui somnoroși de lună, sânii,
Torc fire de dor și le deapănă gheme.
Apele visului în ghiocul mânii
Au crescut din adâncuri de vreme.

Ți-s dorurile ghiocei de rouă,
Sufletul, năframă de lumină,
Inima, azimă frântă 'n două,
Cântec și mireasmă de sulcină.

EMIL ZEGREANU

IONEL

Frunză verde poamă neagră,
De cine jalea se leagă,
Face staniște, nu șagă.

Ionel alui Dumitru
Depe deal smolit și hâtru,
Ziua, el cu șueru,
Și sara cu flueru:
Ciocoteau ulițele,
Înfloreau portițele.

Dar n'a fost lucru curat.
L-au legat, l-au farmecat
Două fete din alt sat
Și-o nevastă cu bărbat.

Ele strâng la buruene
Și le leagă mănunchele
Și le fierb în trei ulcele,
În ulcele'nădușite
Pentru Ionel gătite.

Crăcușor mândru'nverzit,
Ionel a și sosit.
După masă l-au băgat,
Și prin strâchini i-au turnat,
Pe mâncări i-au presărat
Din uncropul descântat.

Ionel cum a gustat,
De trei ori a sughițat,
La obraz a'ngălbinit
Și afară a ieșit.
Murgul și-a încălicat,
Drept acasă a sburat:

— Deschide-mi, măicuță, poarta,
Că amarnică mi-e soarta!
Așterne-mi, măicuță'n pat,
Mândrele m'au fermecat.

— Ti-am tot spus și ți-am tocat,
Sara'n sat nu-i de umblat,
Și tu nu m'ai ascultat!

De cu sară până'n zori,
Ionel, numai sudori.
Soarele a răsărit,
Ionel s'a săvârșit.

Cântă cucul sus pe casă,
Ionel întins pe masă.
Cântă cucul a pustie,
Ionel pe năsălie.
Cântă cucul sus pe toacă,
Pe Ionel îl duc la groapă.

Clopotele-l jăluesc,
Șapte popi îl prohodesc,
Șapte dascali îi cetesc,
Șapte fete îl bocesc
Și deaici și din alt sat
Și-o nevastă cu bărbat.

(Comunicat de elevul ucenic Mihai Rusu, din Mălinești, j. Hotin).

PR. JITARIU

Pe urmele vremii

Pozitiviștii. — In ziarul „Bucovina" dela 16 Dec. 1943, a apărut un articol de fond, semnat de d-l I. Munteanu, cu titlul „Negativiștii", care a fost provocat — este evident pentru oricine — de altul al meu, publicat anterior în „Universul" dela 10 Dec. 1943 sub titlul: Un monument lui Eminescu la Cernăuți. M'am simțit obligat să răspund nu pentru mine, ci pentru o întreagă categorie de intelectuali locali cari au fost înfierați ca negativiști. Răspunsul meu însă, trimis la 16 Dec. 1943, n'a fost publicat de ziarul „Bucovina", așa că apelez la ospitalitatea acestei reviste.

Atunci când am scris acel articol — mărturisesc sincer — am crezut că fac un serviciu real acțiunii bustului Eminescu, arătând, în calitatea mea de fost casier al comitetului „Ligii culturale" din Cernăuți care inițiase și ridicase pe vremuri acel bust, cum s'a lucrat atunci. Cu toate că străduințele noastre au fost bine intenționate, rezultatul lor a fost negativ: a nemulțumit și pe admiratorii lui Eminescu și a amărît adânc și pe inițiatorii bustului. Credeam ca prin intervenția mea să previn o nouă ratare a acestei încercări, un efort zadarnic și deci sacrificii inutile, mai ales că inițiatorii de astăzi sunt oameni fără o legătură mai veche cu Bucovina și cu orașul nostru. Căci oricât ar nega D-lor, această acțiune angajează onoarea provinciei întregi și nu numai a unui cerc oarecare, așa cum angajase și cealaltă prin nereușita ei.

Pentru această intenție a mea m'am ales eu și toți acei cari ar fi de aceeași părere cu stigmatul de negativiști („aceiași negativiști, puțini, dar cunoscuți, cari își permit mai departe a socoti Bucovina drept o moșie personală unde nimic nu se poate întreprinde valabil fără acceptul și blagoslovenia lor"), rezultând că numai ei sunt adevărații pozitiviști ai acestei provincii.

Prin urmare, toți cei ce au ostenit într'un fel sau altul, acum și altădată, în sens românesc pentru această provincie, sunt negativiști. Toți cei ce au avut și au până astăzi naivitatea să activeze decenii de-a-rândul în societăți culturale, muzicale, sociale în mod onorific și scriu la reviste literare fără să fie retribuiți, sunt negativiști, iar pozitiviști aceia cari se îmbracă cu titluri pompoase de directori și inspectori „culturali", lăsându-se plătiți pentru fiecare din aceste titluri goale cu câte o leafă separată.

Negativiști au fost toți acei predecesori cari au ostenit decenii de-a-rândul prin scris și graiu viu, prin fapte și pilde să păstreze nealterat caracterul românesc al Bucovinei, pentru ca pozitiviștii de astăzi să-l exploateze comercial, aducând pe scenă pe țăran „în cântec și joc".

Negativiști au fost acea pleiadă de intelectuali români cari, după Unire, s'au străduit prin birouri și instituții, prin ziare și reviste, prin broșuri și cărți pentru o altfel de românizare a acestui oraș, în vreme ce pozitiviștii de astăzi vegetau pe undeva, pe la marginea unui oraș, la periferia culturii românești.

Negativiști sunt acea serie de dascăli români, bucovineni și nebucovineni, cari n'au ieșit din cariera lor „din tinerețe și până la pleșuvia bătrâneții de azi" predicând cuvântul românesc în această babilonie de limbi și de moravuri, în vreme ce pozitiviștii se străduiau să treacă peste abecedarul claselor primare.

Iar vorbind în materie „Eminescu", negativiști sunt aceia cari editează de ani de zile „buletine" Eminescu, închină numere de revistă de peste 100 pagini memoriei lui Eminescu, tipăresc cărți despre Eminescu ca acea monumentală carte „Eminescu și Bucovina", care va rămânea peste veacuri și peste oameni cel mai trainic monument ridicat lui Eminescu de Bucovina recunoscătoare, organizează cicluri întregi de conferințe publice despre Eminescu, fac

investigații și publică atâtea studii despre Eminescu, iar pozitiviștii sunt aceia cari, la umbra lui Eminescu, organizează congrese „scriitoricești" fără scriitori și acum intenționează să-și drapeze nulitatea cu o statue lui Eminescu, și aceasta repede, repede, nici „un an, doi", pentrucă s'ar putea întâmpla între timp să se mute cu calabalâcul lor spiritual pentru a ferici altă provincie românească.

Iată cine sunt negativiștii și pozitiviștii Bucovinei.

In zadar negativiștii locali „au încărunțit în studierea fenomenului Eminescu" ca un Leca Morariu, care ne dă de ani de zile un „buletin" Eminescu, un Aurel Vasiliu, un Augustin Z. N. Pop ș. a. cari se pot pretinde cunoscători în materie, pozitiviștii consultă, atunci când au nevoie și de luminile altora, somități eminesciene dela mare distanță ca M. Sadoveanu, T. Arghezi ș. a.

In zadar artiști plastici locali — se pare și ei negativiști — au muncit să ne exteriorizeze de atâtea ori în culori și în ipsos chipul lui Eminescu ca un I. Cârdeiu, al cărui bust eminescian a fost admirat de o lume întreagă și elogiat ca cel mai reușit bust Eminescu, pozitiviștii „au căutat și au găsit", fără nici un fel de concurs, pe chematul ideal.

In zadar există autorități publice și primărie, cari dispun de toate locurile virane din oraș, pozitiviștii, fără să întrebe pe nimeni, „au ales locul din fața Teatrului Național", iar apoi vor binevoi să stabilească „definitiv" împreună cu cei dela primărie.

Deci pozitiviștii lucrează, iar noi negativiștii n'avem decât să tăcem, să nu „cobim", să nu „defăimăm", să nu „criticăm", pentrucă ei au să „facă ceva, cât de puțin".

Deci limpede și scurt: Bucovina a fost decretată „drept o moșie personală" a pozitiviștilor de dată foarte recentă și durată foarte incertă, cari au venit, idealiști și altruiști, să fecundeze cu bagajul lor intelectual această Sahară spirituală a țării românești.

Constantin Loghin

„Junimea literară" va reapare, imediat ce împrejurările vor îngădui, — după cum ne informează directorul ei, d-l prof. univ. Dr. Ion Nistor. Dorim ca aceste împrejurări să fie cât mai grabnic favorabile, pentru această nestemată din istoria scrisului bucovinean.

*

„Literatura viitorului". — Există o anumită vârstă, — când schimbi vocea și-ți dungești pantalonii, — în care nimeni nu te bagă în seamă: ești prea mare ca să fii dezmierdat și prea necopt pentru a putea fi luat în serios; o tragedie în miniatură, pe care o îndură fiecare om și care, slavă Domnului, trece repede. In această epocă ambițiile refulate izbucnesc adesea în manifestări zgomotoase, în originalități căutate, — care, toate, tind să substituie și să mascheze neputința vârstei. E ca un fel de purgatoriu al maturizării, în care sântem siliți să ne facem stagiul.

La unii oameni procesul acesta de transformare nu se termină până la moarte. Stabilizați cerebral în epoca de pubertate, viețuiesc cu blestemul unei adolescențe senilizate, în care povara complexului de inferioritate provoacă izbucniri ce se vor sublime, dar care nu reușesc decât să rămâie ridicole.

In materie vestimentară această linie de viață a creat recent la noi termenul malagambism în urma unor întâmplări ce nu interesează, — dar care asociază ideea de luni de lagăr, vărgute la posterior și alte asemenea mijloace de terapeutică răcoritoare.

In lumea scrisului malagambismul, (noțiunea e cu mult mai veche decât termenul) și-a avut epocile de strălucire, pe care istoria literară a trebuit să le înregistreze cu titlu de curiozitate, dar care n'au adăogat nimic valorilor permanente ale artei.

La noi, transformările esențiale ale vieții românești din ultimii ani au nimerit cu coasa într'o liniștitoare boțanică de malagambism scripturistic, în care buruienile erau, — cele mai multe, — exotice.

(Și în acest domeniu procesul de desagregare a neamului a coincis cu satisfacerea instinctelor refulate ale infiltrațiunii semite).

Am crezut purificată atmosfera literelor românești de duhurile diverselor lozinci, — unele importate, altele de proveniență semi-indigenă, — care de care mai absolute, mai stridente și mai paradoxale, în goana de a stoarce cu sila din ciolane uscate prematur sau rămase moi până la adânci bătrânețe, luceferi de foc bengal cari să aibă darul de a gâdili magnetul atenției publice. Dar, ca atâtea altele, și această credință ne-a amăgit.

Asistăm la o proaspătă ofensivă a scrisului, comun și impropriu zis modernist, dar pe care, în scara literară (și nu numai în aceasta) noi l-am categorisi: de stânga. Ofensiva a început timid: două-trei strofe, câteva rânduri injurioase la adresa lui Eminescu și a altor idoli ce trebuie dărâmați au fost trimise în patrulare. Neîntâmpinând rezistență, au dat semnalul atacului. Și atacul a pornit, — sistematic și pe mai multe fronturi.

Oricât de ciudat ar părea, — nu facem o afirmație gratuită, atunci când susținem că malagambismul literar românesc a pornit o ofensivă sistematică și *intenționată*. Și iată de ce: nereușind să se infiltreze decât accidental în filele revistelor de oarecare notorietate, a asaltat, dibaciu și profesional, pagina a doua a mai multor cotidiane. O verificare e ușoară și stă la îndemâna oricui. Dar această verificare se subliniază cu roșu de către cele câteva pasagii extrase dintr'un articol cu titlul: „Literatura viitorului" semnat Ion Caraion, în numărul de Crăciun al unui ziar nou apărut:

„Literatura modernă, amputată în tentaculele ei în ultimii ani, s'a refugiat, — printr'un surplus de inteligență, — în cabinete, laboratoare și expectative net superioare convulsiilor dintr'o ambianță plată și, oricât de paradoxal ar părea, anacronică.

Literatura modernă, conștientă de cuceririle ei, în cele mai ambuscate domenii și arsenale de activitate, prezentă cu precauție în cele mai variate manifestări... n'a încetat un singur moment. Când difuzarea ei, **din motive imediate,** *a devenit limitată, când publicitatea i-a fost serios amenințată sau redusă la imposibil, o conspirație tacită a compensat ceea ce improvizatele teighele ale anumitor baraci neconvingătoare de literatură autohtonă se aglomerează a eticheta drept înfrângere...*

Fiindcă ea este o realitate, care respiră, prudent dar sigur, **fiindcă pulsul ei bate simultan pe latitudini și longitudini diferite,** *după o mecanică îndrăzneață...".*

Ați înțeles și cred că ați citit printre rândurile de sus, mai multe decât *în* acele rânduri și în ceeace am anticipat noi.

Arta e un fenomen social, chiar atunci când nu intenționează, — cu atât mai mult când se subordonează voluntar socialului. Dar în această privință soluțiile nu pot fi date de noi. Relevăm fenomenul pentru limpezirea apelor.

Incheiem cu o precizare care să ferească aceste rânduri de posibilitatea unor răstălmăciri: nu închinăm scrisul unor calapoade tip moștenite de la înaintași, dar cu atât mai puțin înțelegem să-l turtim în alte calapoade, care se deosebesc de cele dintâi, prin aceea că sânt croite pentru picioare cu bătături. Respectăm valorile din trecut, nădăjduim în cele din viitor și socotim că arta, ca și rugăciunea, are un singur izvor: inima. Dacă în fața acestui izvor Dumnezeu a așezat un filtru care se numește talent, arta rămâne artă. Dar talent, nu-i nici într'un caz sinonim cu tapaj și nici cu tupeu.

*

Caragiale ne compromite... Se spune că „O scrisoare pierdută" ar fi triumfat la Berlin. Și totuși o parte a presei noastre se declară alarmată de acest triumf.

„Bietul Ion I. Caragiale" a fost *„un hâtru bun de glume"* de care *astăzi „zâmbim"*

bim ingăduitor", iar teatrul lui *„e prea direct legat de micile noastre procese de evoluție politică și istorică, pentru ca să se poată ridica la o valoare cu adevărat genială, la o nouă etică și estetică de sine stătătoare"*.

Că nu e tocmai așa stă dovadă însuși succesul de la Berlin, unde „micile noastre procese de evoluție" nu se cunosc chiar așa de amănunțit, pentrucă în piesele lui Ibsen mișună canaliile, sau că Francezii ar fi, pe rând și global, mizantropi, bolnavi imaginari, avari, etc., deoarece Molière, a scris comediile sale.

Dar fiindcă veni vorba de Berlin: *„Wie der Schelm ist, so denkt er"*.

*

A murit imaginea! — In comentarea unei cărți recente cu versuri „scrise cu apă tare", fișa literară a unui bun săptămânal de familie încheie: *„războiul și viteza veacului au impus poeziei o totală transformare: nu se mai poate crea altfel decât prin procese de gândire și prin atitudini ironice; romantismul și imaginea au murit!"*.

Cu alte cuvinte: fiindcă bronzul nu se mai găsește din pricina războiului (și chiar dacă s'ar găsi, cere un pic de muncă să-l poți lucra), urmați viteza veacului și ciopliți statui din varză murată.

*

„Undeva la Cernăuți", ... apare „Revista Bucovinei", își informează cetitorii cronicarul literar al ziarului „Ecoul", un prea duhliu personagiu care iscălește inedit și formidabil Ulysse. Domnul Ulysse e supărat pe noi că am descoperit, cercetând almanahul unui ziar, (la care scriu confrați de ai D-sale din vechea gașcă a „Cuvântului liber", reînviată subteran) o serie de afirmații în legătură cu mânăstirile Bucovinei (Mrea Zamca confundată cu Putna, Moaștele lui Ion cel Nou de la Suceava adăpostite la M-rea Dragomirna din județul Rădăuți și alte asemenea savante descoperiri) și am atras atenția cumpărătorilor acelui almanah să fie precauți cu rețetele medicale și gastronomice din almanah, care, dacă sunt de aceiaș calitate cu ghidul mânăstiresc, pot fi fatale.

Kir Ulysse ne acuză: „Revista Bucovinei" se ocupă cu rețete de bucătărie! — Evident, pe linia perfect marcată a lui Kir Ulysse, și a simpatrioților D-sale, confuzia între sfintele mânăstiri (sfinte pentru lege, dar mai ales sfinte pentru neam!) și rețetele culinare se încadrează perfect și este în nota acelui „undeva la Cernăuți" care caracterizează o mentalitate. — Noi, totuși nu vom spune „undeva la Chitila" și nici măcar „undeva în gropile lui Ouatu", pentrucă în concepția noastră întreg pământul românesc trebuie să fie la fel de prețuit și-l vom iubi în toate împrejurările cu aceiaș intensitate, indiferent de longitudini și latitudini.

*

In „Viața" din 10 Ianuarie o justă și demnă palmă, din partea asociației reporterilor de război, împotriva sistemului de a glorifica batjocurind scriitorii căzuți eroic, practicat de banda romo-levantino-semită de la pagina a doua a mai multor cotidiane.

*

Perle. — *„Către seară merse să recunoască terenul mai departe, când deodată, văzu spre răsărit, un nor de praf, ridicându-se peste soarele care apunea..."* nu-i un panseu al popularului Gâgă, ci o propoziție din „Stăpânul Arabiei", viața romanțată a lui Ibn Saud de H. C. Armstrong, tradusă de F. Ionescu și apărută în editura „Moderna".

D. V.

Cărți și reviste

Eusebiu Camilar, *Prăpădul Solobodei*, Editura Cartea Moldovei, Iași, 1943. — După romanul „Cordun", despre care am avut prilejul să scriu în nr. 5 (a. 1943) al acestei reviste, d-l Eusebiu Camilar, fiul plaiurilor noastre, ne surprinde cu un nou roman: Prăpădul Solobodei. Ca și romanul precedent, și acesta e luat din viața Bucovinei, din regiunea Sucevei.

Soloboda este un cătun cu 80 de colibe, un sat în stuhării, în care n'a călcat picior de străin și care n'a fost atins de ceea ce numim civilizație. Solobodenii „erau scurți, butucănoși, întunecați", femeile lor „erau pătrate la față, coltate, cu frunțile înguste, cu ochii mohoriți" (pg. 12). Despre obârșia lor se povestesc fel de fel de istorii „că moșii lor cei străvechi ar fi fost un neam de căpcâni care mâncau carne de cal, că ar fi sosit pe locurile acestea de mult, în urma unui blestem, după ce au aprins sate și târguri... că în puterea nopții pornesc călări pe caii lor mici, iuți, către drumurile depărtate pe unde au iscoade și se întorc încărcați cu fel și chip de prăzi... Cei din Soloboda nu se asemănau cu nimeni în toată împrejurimea". (pg. 11 și 12).

Acești oameni trăiesc mulțumiți în sălbătăcia satului lor. Dar din umbră îi paște primejdia: se apropie de dânșii civilizația sub forma trenului. Se construește o cale ferată, menită să treacă nu numai prin satul lor, dar chiar peste colibele lor.

Și oamenii încep lupta cu „fiara cea spurcată", cu „Fiara din Apocalips", despre care se spune „că varsă foc și fum pe nările largi, că are ochi de flacără, gură de jar și, în calea ei, oameni cenușii îi deschid drum tot mai adânc spre fundul lumii, săpând pe sub munți, aruncând poduri peste ape, doborînd codri, secând iazuri, dărâmând sate" (pg. 13).

Solobodenii sunt oameni neîncrezători, prepuelnici, plini de superstiții. In crainicii acestei civilizații ei văd pe „anticriștii", pe „oamenii Necuratului". In fața lor sau în urma lor femeile își ocrotesc copiii, făcându-le semnul crucii pe față și la toate încheieturile trupului, ușile caselor se închid pe furiș și câinii urlă.

Civilizația apare în sat și sub altă formă: sub chipul unui pictor genial, de neam mare, Ion Palion, omul care după părerea Solobodenilor „fură chipurile și le răstignește pe ziduri". A sosit misterios în această sălbătăcie ca să fie mai aproape de natură și să-și poată desăvârși opera vieții. El îi înțelege pe țărani, îi aprobă și-i încurajează în acțiunile lor de rezistență împotriva civilizației.

Odată cu apariția „fiarei roșii" se apropie de sat și altă primejdie: străinii, cari lucrează la construirea liniei ferate. Sosiți cu singura lor avuție, „bățul de drum" (pg. 10), ei își așează colibele în preajma cătunului. Ei sunt purtătorii civilizației. „Sălbătăcia trebue să dispară sub roțile de fier ale civilizației" se exprimă un Kulturträger de aceștia, la care afirmație pictorul are aceste ieșiri violente:

„Te urăsc om nou... Poți alerga mai tare ca vijelia, dar fiara sălbatecă din tine rămâne tot așa de sălbatecă. Imbrăcat în blănuri și mătăsuri, spălat cu apă de trandafiri, tot bestie rămâi, om nou. Te poți urca cu mașini repezi ca vântul, poți locui în palate cu vârful în nouri, dar sufletul îți rămâne tot de fiară" (pg. 74).

Și atunci cât adevăr cuprind versurile lui Eminescu:

Și cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier,
Sfoară păserile toate
De neagra străinătate.

„Păsăretul simți pericolul cel dintâi și în stoluri repezi urca țipând spre păduri" (pg. 62). „Și iată că fiarele din împrejurimile Solobodei, speriate de ivirea omului,

veni ca o insulă neînsemnată în marea cea mare a prefacerilor vremii noi" (pg. 84).

Lupta Solobodenilor împotriva acestor prefaceri este aprigă. Vornicul lor, plecat la împăratul, se prăpădește în spânzurătoare, oamenii se dedau la diferite acte de sabotaj, dar cu toate acestea lucrările liniei ferate progresează. Se seacă bălțile ei se dă ordin de evacuare a satului. Atunci se produce un act desperat al sătenilor. Îndemnați de moșneagul Baran, parcă rămas din alte vremuri, sătenii aruncă în aer zăgazul apelor, care inundă satul și înnecă pe străini. Descrierea acestui prăpăd este de un realism șguduitor și credem că nici potopul biblic n'a fost mai strașnic. Păcat că nu putem reproduce, din lipsă de spațiu, aceste magistrale pagini (pg. 125—129).

În partea a doua a romanului, urmează ridicarea unui nou sat sub măgura Oadeciului. Se arată cu aceeași putere descriptivă greutățile pe care le întâmpină sătenii în noua lor lucrare, se redă degenerarea moravurilor, infiltrarea lentă a străinilor etc. Parcă un blestem îi urmărește pe Solobodeni: nici aici n'au liniște: îi paște altă primejdie: deposedarea lor de către proprietar de locurile pe cari își ridicaseră noile gospodării. „Boierul dela Viana" îi amenință cu alungarea pentru a așeza în loc pe „rusnaci". Este aici aceeași inversunare a Solobodenilor de a rămânea pe locurile lor, dar fatalitatea e mai tare. Nu le rămâne decât o singură cale: să dea ascultare agenților care îi chemau în spre pământul nou al făgăduinței, în spre America, unde ar fi curgând lapte și miere.

Urmează exodul populației, evocat cu aceeași putere de sugestie ca și prăpădul din cartea I. Sunt aici scene care te emoționează până la lacrimi: femeia care pleacă luându-și cocoșiul pe care l-a crescut la sânul ei.

„A... dar iată un berbecuț țiuțat sare peste pârleaz și fuge sburdând în urma oamenilor. Sbiară, sbiară, căutându-și stăpâna, care l-a crescut de mic. I-a dat lapte cu lingura. Și stăpâna lui s'ascunde pe după oameni și se preface că râde, dar îi curg lacrimile. Mielul fuge printre picioarele oamenilor. O ajunge și-i caută palma, pe care i-o linge cu limba lui aspră, mică" (pag. 275).

Pleacă țăranii noștri în pribegie, neavând vreme nici măcar să-și stingă focul din vatră, iar în locul lor vin rusnacii. „Și'n câteva ore, rusnacii ocupară casele solobodenilor. Unii dintre ei mai găsiră prin spuza cărbuni aprinși, dela focurile de ieri" (pg. 276).

Iată tema (și nu cuprinsul) romanului. Nu știm dacă intenția autorului a fost de a pune la temelia romanului o temă și mai ales această temă, dar ea se desprinde clar pentru orice cititor. D-l E. Camilar a reușit, pentru prima dată într'o operă literară, să zugrăvească un crâmpeiu de tragedie bucovineană sub dublul ei aspect: invazia străinilor și pribegirea autohtonilor. Fără să urmărească, de sigur, o tendință politică, d-l Camilar a zugrăvit un mare adevăr istoric al Bucovinei și iată pentru ce rămâne un scriitor bucovinean.

Pe lângă această temă atât de istorică și totuși atât de umană, d-l Camilar, în acest roman mai mult ca în cel precedent, vădește calitățile romancierului de rasă. Este înainte de toate un profund evocator de viață. În câteva trăsături îți face un portret desăvârșit. Iată, de pildă, portretul vornicului Solobod: „Era scurt de statură, cu fața bărboasă, întunecată. Pe frunte purta urma crucișă a unor tăieturi dintr'o întâmplare de demult. Era iute la mers și glasul lui era aspru" (pg. 10), de parcă ar fi celebrul portret ce-l face Gr. Ureche lui Ștefan cel Mare. De aceea și oamenii d-lui Camilar ne apar aspri, primitivi, de parcă ar coborî din veac. Numele lor sună arhaic: Malacuț, Baran, Șogur, Porodac, Tuhaî, Crihoi, Filon Bărbosul, Viroanca, Rozolina etc.

Despre realismul stilului d-lui Camilar am vorbit mai sus. El constitue calitatea principală a sorisului său. Pe lângă aceasta stilul său este extrem de colorat. „Oamenii în lumina albăstrie a opaițului, cu ulcelele

de lut în mâinile mari, păroase, sorbind licoarea tare ca focul, păreau că sărbătoresc cine știe ce întâmplare". (pg. 52). Mai ales d-l Camilar are obsesia culorii. Iată un pasagiu caracteristic:

„La spatele lui lumina se făcea tot mai *albă*. La picioarele lui, în străfundul apei răsărea o grădină de trandafiri. O pasăre mare, *vânătă*, fâlfâi deasupra lui, apoi bătu repede din aripi, sburând, săgeată, către inima bălților, unde se ridică îndată țipăt mult și ascuțit de păsări sperțate. Din bureții *roșii* se ivîră șerpi mari, cu capetele pătate de semne *gălbui*. O veveriță *roșcată* aluneca printre picioarele trestiilor ca în vis" (pg. 50).

Dialogul este scurt, abrupt, oamenii aceștia simpli, duri n'au când sta de vorbă, se înțeleg mai mult din gesturi.

În genere toată acțiunea este condensată, epizoadele sunt scurte și pline de viață, caracterizările sunt deplin evocatoare. Totul îți dă impresia primitivului, nefalsificatului. Deși acțiunea se petrece cu cel mult 100 de ani în urmă, oamenii sunt parcă scoși din biblie, iar întâmplările vin dela începutul veacurilor. Este ceva grandios, apocaliptic în acest roman.

În sfârșit, Bucovina își are romancierul.

C. L.

*

Anuarul Muzeului Bucovinei. *Seria II*, anul I—II, 1943—44, Cernăuți 1944. Tipografia „Mitropolitul Silvestru". Prețul 400 lei. — Prof. Nicolae Grămadă, directorul Muzeului Bucovinei, a avut fericita idee de a relua tradiția publicării anuarelor științifice ale acestui muzeu care oglindește o însemnată parte a trecutului nostru. Volumul care a ieșit zilele acestea de sub tipar, cuprinde o serie întreagă de studii și contribuții mai mărunte privitoare la elucidarea diferitelor aspecte ale vieții arborosene. Cuvântul înainte ne aduce un scurt istoric al muzeului, de unde se văd strădaniile depuse de Românii bucovineni la adunarea materialului și înghebarea unui muzeu regional arborosean. Seria studiilor o deschide însuși directorul muzeului, care ne înfățișează în *„Sătenii și stăpânii în Bucovina, între 1775 și 1848"* raporturile între aceste două clase sociale, dela alipirea Bucovinei la Austria și până'n anul revoluției pașoptiste. Astfel aflăm că cele mai de seamă etape juridice ale acestor raporturi au fost marcate de către suprimarea în 1749 a vecinătății în Moldova, de așezământul pentru boieresc al Voevodului Gr. Alex. Ghica din 1766, Ianuarie 1, de decretul imperial din 1787, Februarie 24, prin care s'a constituit în fiecare sat „o masă de pământuri, numite de acum înainte pământuri rusticale, scoase de sub puterea de dispunere a stăpânului și despărțite de pământurile stăpânești, numite pământuri dominicale", de decretul împăratului Ferdinand din 1835, Octomvrie 24, prin care „pământurile pe care sătenii le dețineau la acea dată, au trecut în proprietatea lor individuală", și în fine de suprimarea în 1848 a boerescului. Vrednic de remarcat e faptul că până'n anul 1848 legea fundamentală care orânduia și'n Bucovina — cu excepția ocolului Câmpulungului moldovenesc și al celui rusesc — obligațiile sătenilor față de stăpâni a fost și după 1775 tot hrisovul pentru boieresc al lui Gr. Alex. Ghica din 1766. E adevărat însă că — după cum constată autorul — „situația sătenilor s'a înrăutățit foarte mult sub stăpânirea austriacă în urma sporirii sarcinilor față de stăpâni și în urma tendinței acestora de a apropia obligațiile sătenilor bucovineni de obligațiile sătenilor galițieni". Căci „pentru a spori cât mai mult zilele de robot ale sătenilor, stăpânii au introdus ziua măsurată de lucru, cerând dela săteni efectuarea într'o zi a unei anumite cantități de lucru, cantitate care reclama, de obicei, 3—6 zile, și chiar mai mult pentru săvârșirea ei".

Arătând cele mai de seamă drepturi ale stăpânilor, și anume dreptul exclusiv de vânat, de pescuit, dreptul de moară, de velniță și de cârșmă, dreptul de proprietate asupra iazurilor, pădurilor și în parte, asupra poienilor, dreptul de a cere dela săteni robot, adăosaguri și dijmă, dreptul de

numire a vornicului sătesc dintre 3 candidați propuși de săteni, autorul insistă și asupra abuzurilor pe care le-au săvârșit unii stăpâni în exercitarea acestor drepturi, fapt care a înăsprit și mai mult viața și așa destul de grea a sătenilor.

Un deosebit interes prezintă și capitolul privitor la pământurile sătenilor, unde aflăm că „un obiceiu străvechiu, practicat secole de-a rândul, a întemeiat drepturile sătenilor la pământ și, deci, și obligația pentru stăpâni de a le da loturi corespunzătoare". Totuși la 1775 în Bucovina „sătenii n'aveau pământuri proprii, ci numai dreptul de folosire de pământuri stăpânești". În stăpânirea statornică a sătenilor se aflau numai locurile de casă și livezile cu pomi, acestea putându-se chiar moșteni din tată în fiu, deși nu erau proprietate țărănească. Apoi sătenii mai aveau drepturi de stăpânire statornică și asupra lazurilor, cum se numiau locurile despădurite, curățate de cioate și rădăcini, asupra cărora aveau și dreptul de moștenire. Afară de aceasta sătenii mai aveau dreptul de a fi dotați de către stăpâni cu un anumit lot de pământ.

Deosebit de importantă ni se pare constatarea pe care o face autorul la pagina 44, că *„hărnicia unui sătean și posedarea de vite suficiente pentru muncă îi dădeau acestuia orișicând posibilitatea de a dobândi pământ mai mult, de a ține deci un lot mai mare"*. Această constatare ne duce la concluzia firească și pe deplin îndreptățită că diferitele clase de săteni, ca b. o. acele pe care le enumără însuși autorul: „țărani întregi, țărani jumătate, sfertași, grădinași, colibași și năimași" nu sunt numai vestigiile triste ale unei nedrepte orânduiri sociale, ci și rezultatul firesc al unei selecțiuni calitative, căci hărnicia era astfel factorul principal care putea să-l ducă pe un sătean la mai mult pământ.

În capitolul final autorul ne arată asupririle și nedreptățile pe care le sufereau sătenii din partea stăpânilor care abuzau orecât de des de drepturile lor. E un capitol care aruncă umbre negre asupra raporturilor dintre săteni și stăpâni în timpul boierescului. E de bună seamă cel mai mohorît și trist capitol al istoriei noastre sociale din acele vremuri.

Dar asupririle le-au venit sătenilor încă de pe atunci și din altă parte, căci autorul ne arată că velnițele și cârșmele stăpânești fiind arendate, de obiceiu, la Ovrei, aceștia „pe lângă vânzarea de băuturi mai făceau și *operații cămătărești care au ruinat atâtea familii*".

Pentru istoria noastră socială ar prezinta un deosebit interes să se vadă care au fost asupririle sătenilor și după ridicarea în 1848 a boierescului. Se va vedea atunci că sătenii scăpați de asupririle boierilor — care totuși le-au permis să-și păstreze sufletul și ființa etnică și dacă erau harnici, să-și dobândească mai mult pământ — au avut apoi de suferit asupreli și mai vajnice din partea Ovreilor care n'au ruinat numai familii, ci și sate întregi și au fost în măsură să amenințe neamul întreg în însăși existența sa, după cum ne arată evenimentele veacului.

Studiul prof. N. Grămadă constitue cel mai de seamă capitol al istoriei noastre sociale dintre 1775 și 1848. Clădit pe date precise și scris cu desăvârșită claritate, studiul acesta va trezi de bună seamă nu numai luarea aminte a specialiștilor, ci și a tuturor celor ce arată un interes deosebit vieții sătești.

În *„Eudoxiu Hurmuzachi și memoriul Românilor ardeleni din luna lui Februarie 1849"*, prof. T. Balan ne mai dă un capitol din mult așteptata istorie a Bucovinei. E vorba de memoriul pe pe care o delegație de Români din Ardeal, Banat, Ungaria și Bucovina, în frunte cu Episcopul Andrei Șaguna, l-a prezintat în ziua de 25 Februarie 1849 împăratului Francisc Iosif la Olmütz. Prin acest memoriu Românii din Austria au cerut să se înființeze din toate teritoriile austriace locuite de Români un singur „Mare Ducat" românesc cu autonomie administrativă și bisericească. Autorul ne arată rolul pe care l-a jucat Eudoxiu

Hurmuzachi la susținerea străduințelor de Unire a tuturor Românilor din Austria într'o singură provincie și greutățile pe care le-a întâmpinat în calea sa, având să lupte nu numai cu bărbații de stat austriaci, ci și cu opoziția câtorva reprezentanți ai boierimii bucovinene. Publicarea unei întregi serii de scrisori originale, adresate lui Eudoxiu Hurmuzachi de diferite personalități ale vremii îi dă studiului prof. T. Balan un substrat documentar care va fi apreciat cum se cuvine de toți iubitorii istoriei noastre naționale.

Gh. Duzinchevici ne povestește *„Un episod din revoluția dela 1848—1849: trecerea generalului Bem în Moldova"*. Utilizând un mare număr de documente originale pe care le publică la sfârșitul studiului său, Gh. Duzinchevici ne relatează cu unele amănunte impresionante cauzele, peripețiile și rezultatele expediției pe care a întreprins-o generalul ungur Bem în Moldova între 11-23 și 13-25 Iulie 1849. Dorită de câțiva revoluționari români refugiați, pentru a slăbi și anihila forțele rusești din Principate, expediția lui Bem, întreprinsă cu puteri mult prea slabe, n'a trezit în populația românească ecoul scontat și nu și-a ajuns ținta.

Se pare că un singur om a câștigat ceva de pe urma acestei expediții. E evreul Leizer Mendelovici care „a păgubit statul cu 3202 lei" — încolo toți ceilalți n'au avut decât de suferit.

„Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborosene" a prof. Leca Morariu cuprinde pagini de apologie a aceluia care, cu penelul său vrăjit, a fixat pentru vesnicie, o serie întreagă de venerabile figuri bucovinene. Retrospectiva, pare-mi-se din 1937, a fost pentru mulți Bucovineni o emoționantă, pentru unii chiar cutremurătoare, revelație a unuia dintre cele mai autentice talente arborosene. Dar admirația prof. Leca Morariu pentru Epaminonda Anibal Bucevschi e atât de vie și caldă, încât nu admite să-l atingi nici măcar cu o floare pe acest autentic artist arborosean, și mai puțin încă să iai o atitudine ceva mai rece, analitic-obiectivă, în aprecierea sa, cum a făcut-o bună oară pictorul-sculptor I. Cârdei într'un număr trecut al revistei noastre. Judecata lui I. Cârdei însă nu stă în contrazicere cu părerea prof. Leca Morariu, că Epaminonda Bucevschi „e una dintre acele valori ale spiritualității românești, pe care vremea nu o macină, ci, în chip minunat o tot sporește...".

Prof. Aurel Vasiliu continuă în *„Eminescu și folclorul"* studiile sale asupra marelui nostru poet. Spre deosebire de Bogdan-Duică și D. Murărașu, care au văzut în opera poetică a lui Eminescu un produs voit, căutat și perfect conștient, Aurel Vasiliu coboară cu mult mai adânc în tainele creației poetice pe care le descopere în zestrea nativă, în „natura instinctivă" a poetului. Apoi „un poet — afirmă textual A. Vasiliu — nu poate fi reprezentantul etnic și estetic decât al nației căreia aparține". Cu aceasta autorul e în deplin acord atât cu rezultatele la care a ajuns psihologia creației artistice cât și cu noile concepții asupra vieții și producției etnice.

Urmează o serie de studii și comunicări mai mărunte, având-și fiecare importanța și valoarea sa documentară. Astfel, Minodora Duzinchevici publică textul integral a cinci documente privitoare la membrii familiei Hurmuzachi, prof. M. Șesan discută problema vechimii episcopiei Rădăuților și, în contrazicere cu Giurescu și Iorga, ajunge la concluzia că această episcopie își trage originea încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun. Prof. T. Sauciuc-Săveanu ne dă relații prețioase asupra resturilor de mamut pe care le-a aflat în Clocucica Cernăuților, iar Dr. C. Ambrojevici asupra stațiunei paleolitice Zamostea pe Ceremuș, jud. Storojinet. Cel ce va citi explicațiile prof. E. Botezat asupra simbolului de pe „Stema Moldovei" va ști că motivul decorativ depe stema sau emblema Moldovei e *bourul* și nici decum zimbrul sau bivolul, cum cred din greșală până și istorici cunoscuți ai țării noastre.

Seria acestor comunicări se încheie cu „Muzeul bisericesc al Mitropoliei Buco-

vinei" a prof. Ioan Zugrav și cu o „Contribuție la istoria școalei din Bucovina în anul 1866", de unde rezultă preponderența elementului moldovenesc din școlile bucovinene de pe atunci.

O cronică interesantă care ne arată printre altele părăsirea în care sunt lăsate monumentele noastre istorice din Suceava, și un indice alfabetic de persoane, locuri și lucruri închee acest atât de bogat și instructiv volum al Anuarului Muzeului arborean. *Cl. U.*

*

Leca Morariu, Crengene, *Cernăuți, 1944.* „Crengenele" d-lui profesor Leca Morariu au apărut în biblioteca „Făt-Frumos". Ele sunt un mănunchi de trei articole literare în care se discută probleme în legătură cu bojdeuca prozatorului Ion Creangă și cu opera lui. După ce autorul vestejește neglijența și nepăsarea organelor menite să supravegheze și să întrețină, în mod civilizat, fosta locuință a lui Ion Creangă, trece la „primul „volum" Creangă", arătând că acesta este o mistificare a celui de al treilea autor a lui M. Schwarzfeld. Cum întreaga broșură are subiecte luate din viața domnitorului Cuza, M. Schwarzfeld caută să demonstreze în schița sa „O avansare, episod din viața lui Cuza Vodă", că domnitorul Principatelor unite nu numai că n'a prigonit Evreii, dar i-a chiar ridicat în rânguri, lăsându-se emoționat de întreaga viață ce-o duc, până la lacrimi. Intenția subversivă e destul de clară ca să mai aibă nevoie de comentarii.

In ultimul articol din „crengene", d-l prof. Leca Morariu se ridică împotriva concluziei d-lui P. Grimm, care susține că Chestionarul lui Creangă, publicat de G. T. Kirileanu, nu trebuie să figureze în ediția operelor prozatorului menționat. D-Sa dovedește că acest chestionar e departe de a-l compromite pe Creangă și că deci poate sta cu cinste în orice ediție a prozatorului moldovean.

Lucrarea d-lui prof. Leca Morariu e interesantă și de valoare aducând din nou lumină, într'o serie de chestiuni „crengene".

C. Loghin, Societatea pentru cultură la 80 de ani. *Istoric și realizări.* — La sfârșitul anului trecut d-l profesor C. Loghin a scos, de sub teascurile tipografiei „Mitropolitul Silvestru", o nouă lucrare. Volumul e de proporții frumoase și are un bogat material documentar și fotografic. „La 80 de ani" rezumă, în cele 300 de pagini ale lui, întreaga activitate desfășurată pe plaiurile Bucovinei de bătrâna „Societate pentru cultura și literatura poporului român din Bucovina". Din el se poate constata încă odată de câtă muncă și abnegație au dat dovadă oamenii trecutului și ce rodnică a fost în aceste ținuturi, inițiativa particulară, care s'a ostenit să păstreze și să întreție caracterul românesc al celei mai nordice provincii mușatine, în timpurile cele mai vitrege și mai înegurate.

Pe lângă partea pur demonstrativă, volumul mai servește și ca bază de plecare pentru o viitoare istorie a Bucovinei, căci activitatea „Societății pentru cultură", a doua „Astră" a Ardealului, se confundă — cum zice și autorul — cu însuși trecutul cultural al acestei provincii. Vânzolită de osti hrăpărețe și disputată de tendințe imperialiste, Bucovina și-a întreținut focul sacru al naționalismului numai datorită unor patrioți de elită și oameni de bine ce și-au nesocotit de multe ori interesele proprii spre a aduce ofrandă neamului fragmentat. De aceea volumu, d-lui prof. C. Loghin, scoțând la lumină toate figurile impunătoare ale trecutului, nu face decât un act de recunoștință față de fapta lor pilduitoare, fixând pe hârtie întreaga strădanie a înaintașilor. „La 80 de ani" e cu atât mai binevenit, cu cât țara și în special, Bucovina stă din nou sub semnul cumpenei vrăjmașe, care amenință cu prăpădul.

De astă dată, însă, urmele trecutului cultural bucovinean nu vor mai putea fi șterse cu desăvârșire în cazul unui cataclism, ca în 1940, când s'a pierdut întreaga arhivă a Societății pentru cultură, căci d. prof. C. Loghin a avut grijă să

salveze la timp tot ce mai rămăsese de preț. Volumul proaspăt apărut poartă'ntr'ânsul întreaga evoluție culturală bucovineană eșalonată pe distanța celor 80 de ani de existență și oricâte lipsuri de date ar mai avea din cauza pierderii arhivelor, totuși rămâne un document prețios ce va trece departe peste timpuri.

T. C.

*

„Convorbiri literare". — Era o vreme când se putea reproșa unor instituții, precum și unor reviste că trăiesc doar în virtutea inerției, hrănindu-se din slănina trecutului. Astăzi, acest repros, — adresat oricui, — ar fi gratuit, pentrucă, în învolburarea vremilor, pentru a menține o tradiție și a stărui în legătura cu trecutul, se cere infinit mai multă luptă și jertfă, decât pentru a arunca formule și lozinci potemkiniene.

Iată de ce fiecare număr al „Convorbirilor literare" pe care ți-l aduce poșta îl primești ca pe un dar, la care prețuiești în egală măsură stăruința d-lui I. E. Torouțiu și a colaboratorilor d-sale de redacție (A. Ionescu, T. Al. Munteanu și St. Cucinreanu) de a ține sus un vechiu stindard glorios, cât și priceperea cu care își primenesc cetele de luptători de sub acel stindard.

Numerele pe Mai—Decembrie 1943 ale „Convorbirilor literare" cuprind în preocupările lor literatură universală (traduceri din Goethe, D'Anunzio, Rilke, Valéry, Baudelaire, Panzini, apoi traduceri din Eminescu în germană și italiană), literatură și știință românească, probleme culturale de interes provincial, compoziții muzicale, etc. Menționăm în deosebi ultimul caiet în care se face o duioasă și vrednică cinstire tinerilor scriitori români, căzuți în lupte.

*

„Gândirea", pe Decembrie prezintă cetitorului român o selecție a culturii croate. Obișnuiți să facem salturi, — atunci când vrem să cunoaștem străinătatea, — până în Apusul îndepărtat, ne neglijăm vecinii. Până la apariția acestui număr al „Gândirii" nu cunosc un contact al scrisului nostru cu spiritualitatea croată, după cum nu cred ca în Croația să se știe prea mult din ceea ce a produs geniul românesc.

In această ordine de idei, o remarcă: altarul catedralei din Zagreb este pictat de un român: Epaminonda Bucevschi.

*

„Cronicar" este numele unei noi reviste cernăutene, pe care o prezintă d. Gh. Noveanu, într'o alcasă haină grafică. Din conținutul primului număr înțelegem intenția de a sluji scrisul de calitate, îndreptându-l pe drumurile spirituale ale neamului, — intenție pe care o dorim realizată până la sfârșit. In afară de semnăturile obișnuite din revistele bucovinene, remarcăm: Radu Gyr, E. Sella, Dr. I. Wolf, precum și câteva nume noi: V. Bradu, D. Ciresu, S. Ghinea.

*

„Luminătorii" este titlul unei reviste ieșene, care deși a încheiat al șaptelea an de apariție, este cunoscută mai puțin decât merită. Și totuși „Luminătorii" sânt o revistă de constantă și cinstită atitudine, slujită cu temeinice documentări și cu mult bun simț. Ori, poate, tocmai de aceea?

*

„Basarabia literară", — după o îndelungată apariție bucureșteană, în care pricepera poetului T. A. Munteanu a reușit să-i câștige consacrare în lumea literelor românești, — apare, de scurtă vreme, acasă, la Chișinău, unde alt poet, Sergiu Matei Nica, a primit în mânile lui comanda acestei vrednice unități de pe frontul spiritualității noastre naționale. Ii dorim toate biruințele.

*

„Gând și slovă oltenească" apare lunar la Craiova, cu colaborarea multor bătrâni și tineri scriitori olteni. Ne place această revistă pentru atitudinea ei transantă și pentru dinamismul cu care caută să valorifice posibilitățile provinciei. Redactori: Preda Savu, F. Bossun și S. Cristian.

„România tânără" de la Brașov e mai puțin dinamică, dar face impresie bună prin stăruința cu care reușește să se înfățișeze, sobră și rezervată, în arena literară. Semnează în mod obișnuit, pe lângă alții mai sporadici, I. Hașeganu, C. B. Hașeganu, C. Z. Buzduganu și F. Brătianu. In ultimul număr o nouă versiune românească a Cântului VIII din „Infernul" lui Dante, făcută de d-l C. Z. Buzduganu.

*

„U. Preocupări Universitare". — O grupare alcătuită din studenți ai tuturor centrelor universitare românești (minus Cernăuți) a făcut să apară cu titlul de mai sus, o revistă al cărei scop mărturisit este colaborarea științifică între diferitele Universități și apoi colaborarea extrauniversitară între profesor și student. Primul număr al revistei se prezintă compact, cuprinzând câteva studii din diverse domenii, dintre care remarcăm: „Originea Neamului Românesc, în interpretarea sa biologică" semnat A. Manuilă, lucrare ce tinde să argumenteze biologic esența noastră dacică. Dintre versuri sânt de menționat: Balada Innecaților (I. Olteanu) și Vacanță (R. Dăscălescu).

Intr'un articol omagial, d. H. Hulubei, rectorul Universității din București, crede că e util să ceară de la studenți „atitudine reținută și critică în fața vieții". Socotim că „atitudinea reținută și critică în fața vieții" poate fi îngăduită câtorva aleși; — ea este frâna pe care aceștia sânt datori s'o pună în funcțiune atunci când roatele comunității alunecă prea tare pe panta entuziasmului. Dar un car numai din frâne nu se poate. Și dacă vârsta ne poate face altfel, cel puțin celor tineri să le cerem entuziasm și porniri generoase, nu atitudini critice.

Dorim „Preocupărilor Universitare" să se poată menține pe linia strict științifică și culturală pe care o preconizează.

*

Revistele școlărești au fost totdeauna utile. Cu o condiție: la temelia lor să fie inițiativa și entuziasmul unui grup de elevi, filtrat prin priceperea și tragerea de inimă a unui dascăl. Ceea ce de multe ori nu e cazul. Avem impresia, uneori, că există entuziasm, foarte mult entuziasm... din partea dascălilor. Și atât!

De acea ne-a plăcut răspunsul unui distins profesor cernăuțean, delegat de conducerea unei astfel de reviste, la întrebarea, ce rost au revistele școlilor: — „Sânt cel mai nou mijloc de a tortura elevii".

Preferăm, acele reviste școlărești care apar din tortura îndurată de profesori de pe urma elevilor.

D. V.

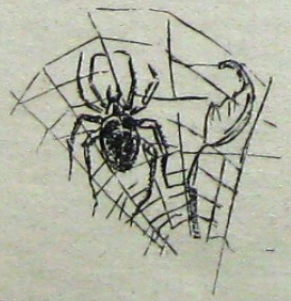

ANTICARIAT Nr. 1
LEI 225

10
S

Primite la redacție

Augustin Z. N. Pop: *Glosări la opera Mitropolitului Dosoftei.* Cernăuți, 1944, Col. Soc. Scriit. Bucovineni.

Aurel Vasiliu: *Dragoste și moarte*, nuvele, Cernăuți 1944, Col. Soc. Scriit. buc.

Leonida Bodnărescu: *Câteva datini de Crăciun* și *Anul Nou la Români*, Cernăuți 1943, Ed. „Mitrop. Silvestru".

Neculai Tăutu: *Mătănii de zăpadă*, versuri, Cernăuți 1943. Ed. „Bucovina literară".

Matei Alexandrescu: *Ardealul cântat de poeți*, București 1943. Ed. „Dacia Traiană".

Sebastian Popovici: *Vătaful Neculai*, roman, București 1943.

Dr. Radu Sbiera: *Unirea Bucovinei*, Cernăuți 1943, Col. „Arboroasa" Tip. „Mitropolitul Silvestru".

Dr. O. Lupu: *Acțiunea sanitară în Bucovina*, Cernăuți 1943. Tipografia „Mitropolitul Silvestru".

Al. Lascarov-Moldovanu: *Vom învinge*, București 1943. Ed. „Dacia Traiană".

Mircea Andreescu: *Bolșevismul și Europa*, București 1943, Ed. „Dacia Traiană".

D. Dumitru: *Rusia*, București 1943. Ed. „Dacia Traiană".

S. Fortunescu: *Temeiurile luptei noastre în răsărit*, București 1943, Editura „Dacia Traiană".

D. Mățulescu: *Țăranul român în războiu*, București 1943, Ed. „Dacia Traiană".

Reviste: *Convorbiri literare* (Maiu—Decembrie 1943), *Luceafărul* (Ianuarie 1944), *Cuget Moldovenesc* (Noembrie—Decembrie 1943), *Preocupări literare* (Ianuarie—Februarie 1944), *Bucovina literară* (Decembrie 1943, Ianuarie 1944), *Basarabia literară* (Decembrie 1943, Ianuarie 1944), *Dacia redivivă* (Nr. 7—10, 1943), *România tânără* (Nombrie—Decembrie 1943), *Cele trei Crișuri* (Noembrie—Decembrie 1943), *Gând și slovă ostenească* (Decembrie 1943), *Gândirea* (Decembrie 1943), *Viața Universitară* (Decembrie 1943), *U. Preocupări Universitare* (Decembrie 1943), *Luminătorul* (Octombrie—Decembrie 1943), *Hunedoara noastră* (Noembrie—Decembrie 1943), *Cronicar* (Decembrie 1943), *Renașterea* (Noembrie 1943), *Transilvania* (Noembrie—Decembrie 1943), *Apostolul* (Iulie—Septembrie 1943), *Luminătorii* (Noembrie—Decembrie 1943), *Revista Mazililor și Răzeșilor* (Ianuarie 1944), *Cetatea Moldovei* (Ianuarie 1944), *Revista de pedagogie* (1943, caielele III și IV).

Ziare: *„Cetatea Hotinului"*, Hotin, *„Dacia"*, Timișoara, *„Țara"*, Sibiu, *„Rampa"*, București, *„Bacăul"*, Bacău, *„Gorjanul"*, Tg.-Jiu, *„Basarabia"*, Chișinău, *„Acțiunea"*, București, *„Moldova"*, Iași, *„Deșteptarea"*, Cernăuți, *„Raza"*, Chișinău, *„Gazeta Transilvaniei"*, Brașov, *„Imparțialul"*, Ploești, *„Tribuna Ardealului"*, Cluj, *„Fonia Poporului"*, Sibiu, *„Popasuri"*, Câmpulungul-Moldovenesc, *„Detunata"*, Alba-Iulia, *„Glasul Nistrului"*, Odesa.

* * *

Opiniile exprimate în articolele și recenziile publicate în revistă nu angajează redacția, ci numai pe autorii respectivi.

* * *

Numărul pe Februarie 1944 al „Revistei Bucovinei" va fi închinat lui Eudoxiu Hurmuzache.

* * *

Coperta și vignetele: Ion Cârdei.

TIPOGRAFIA „MITROPOLITUL SILVESTRU", PIAȚA UNIRII Nr. 3

Prețul 80 Lei